...НИ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 198 (13514)
1971 оной августын 22, воскресени

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЁҺООР ХҮДӨӨ АЖАХЫН ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ҮРГЭЛЖЭДЭНЬ ОНЬҺОЖОРУУЛХА БА КУЛЬТУРНА БЭЛШЭЭРИ БАЙГУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ хэһэн элидхэлһээ

...манай республикын эрхэ ...лаа боложо, хүдөө ажахын ...дэрине үргэлжэдэнь оньһо... ...лха хэрэг үргэдхэхэ хэм... ...д тухай үндэһэн шухала ...л пленумэй үзэмжэдэ та... ...обкомой бюро шиидхэ... ...байна. — гэжэ элидхэлшэ ...илнэ.

...жэдэнь оньһожоруулга ха... ...йшье мэдэһээр, хүдөө ...н материально-техническэ ...һуури байгуулгын гол шу... ...йлынь болоно гэжэ мэдээ...

...СС-эй ЦК-гай октябриин ...ой) Пленум дээрэ ЦК-гай ...ьна секретарь нүхэр ...Брежнев элидхэл хэхэдээ ...хэлээ һэн: «Хүдөө ажахын ...ншье, ерэхэ үеыншье бай... ...техникээр хангалгатай сэхэ ...ой. Тиимэһээ тэрэнние үр... ...нь оньһожоруулха хэрэгтэ ...н оролгые улам хурдадхаха ...болоно. Иигэжэл ажалай ...нийтын үйлэдбэриин ...олзо дээшэлүүлхэ ушартай...

...дэхи табан жэлэй туршада ...ажахые хүгжөөхэ ехэ тү... ...бшэн хэлсэхэ зуураа, ...эй ЦК-гай июлиин (1970 ...Пленум дээрэ энэ ушар ...һүн лэ онсо анхарагдаа. ...ажахын үйлэдбэриие ин... ...кацин замда оруулга, тэрэ... ...техникээр бэхижүүлгэ ха... ...ажахые саашадань хүг... ...харгы заажа үгэһэн мүнөө ...шухала зүйлынь болоно ...дэм наука болон дүй дүр... ...ргана. Энэ зорилгые шиид... ...ратай ондоо зам байхагүй» ...ээрэ Пленумэй материал... ...тодорхойлогдоно.

...СС-эй XXIV съездын батал... ...юной арадай ажахые хүг... ...юһэдэхи табан жэлэй түсэб ...Директивэнүүд дотор хүдөө ...н үйлэдбэриие хүгжөөхэ зо... ...нууд тодорхойлогдонхой. ...э хүдөө ажахын үйлэдбэ... ...продукциин ургалта хадаа ...ажалай бүтээсые дээшэ... ...туйлаха байна бшуу.

...ай республикын колхоз, ...зууд үнгэрһэн наймадахи ...жэлэй үедэ хүдөө ажахын ...ээр нилээд бэхижүүлэгдээ ...Энэ жэлнүүдтэ республи... ...ажахыда 4900 трактор, ...автомобиль, таряа, силос ...хартаабха хуряадаг 2600 ...н үгтэһэн байна. Энэ жэлэй ...хүдөө ажахыда 7400 трак... ...600 ашаанай автомобиль, ...хуряадаг 2800 комбайн ...Хүдөөгэй ажалшад ...үедэ хүсэ ехэтэ мелиора... ...техникэтэй, бүтээсэ ехэтэй ...сэбэрлэдэг, хатаадаг элдэб ...уудтай, уһа бүлэдэг стан... ...зар уһалдаг машинануд... ...тэжээл буйлуулдаг техникэ, ...аадаг аппарадууд болон бу... ...э янзын техникэтэй болон... ...Иимэ зүйлнүүд 3—5 жэлэй ...манда байгаагүй.

Хүдөө ажахые зайн галаар хангаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Үнгэрһэн табан жэлэй үедэ 6900 километр утатай электро-дамжуулгын лининүүд баригдажа, ашаглалгада үгтэһэн байха юм. Табан жэлэй туршада бүхы дээрэнь абахада, электротүхеэрэлгэнүүдэй хүсэн 2,2 дахинһаа үлүүгээр ехэ боложо, 133 мянган киловаттһаа дээшээ гараһан жэшээтэй. Электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ энэ үедэ хоёр дахин ургаа. 1970 ондо колхоз, совхозуудтамнай хамтадаа 81 мянган квт. хүсэтэй 15 мянга гаран электродвигательнүүд бии байгаа.

Мал ажал дээрэхи хүндэ хүшэр хүдэлмэриие оньһожоруулха талаар баһал горитой юумэн хэгдээ. 1971 оной эхиндэ колхоз, совхозуудай фермэнүүд дээгүүр үнеэ һаадаг 170 агрегат, тэжээл бутаруулдаг ба буйлуулдаг 1300 гаран машинанууд, шэбхэ гаргаха 470 транспортёр, тэжээл хубаан тараадаг 190 оньһото зүйлнүүд болон бусад элдэб янзын машинанууд бии байһан. Олон колхоз болон совхозууд фермэ дээрэхи хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха хүдэлмэри эхилэнхэй. Жэшээнь, «Птицепром» трестын шубуу үсхэбэрилдэг фабриканууд дээрэ энэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Авиационно, цементын, шиферэй, «Электромашина» заводуудай, Буряадай барилгын управлениин коллективүүдэй туһаламжаар эндэ тахяануудые клеткэ соо байлгажа харууһалха гүйсэд оньһожоруулагдаһан түрүү арга дүршэл нэбтэрүүлэгдээ. Тэжээл хубаан тараaха, уһалха, байрыень сэбэрлэхэ хүдэлмэри дууһан оньһон аргаар хэгдэнэ. Тиигэжэ гурбан жэлэй туршада тахяа бүриһөө үндэгэ абалгые жэлдээ 85 хэһэгээр олон болгохо, продукци абалгада гаргашалагдаха ажалай болон тэжээлэй гаргашые эрид хорооxо арга олгоо бшуу. «Шергинский», Оймород совхозуудай гахайн фермэнүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулһан хэрэг һайн үрэ дүн харуулаа.

Хүндэ хүшэр ажалтай түргэн саг соо хэжэ дүүргэхэ хабарай газар уһалалгые оньһожоруулга гээшэ манай эрхэ байдалда ехэ удха шанартай хэрэг байһаниинь мэдээжэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхоз болон совхозууд газар уһалдаг техникэ олоор абадаг болонхой. Мүнөөдөө республика доторнай уһа бүлэдэг 300 гаран станци, газар уһалдаг 230-һаа үлүү түхеэрэлгэнүүд бии. Уһалууриин инженернэ түхэлтэй шэнэ барилгануудые бариха, хуушанаа шэнэлэн заһабарилха хүдэлмэридэ анхарал ехээр хандуулагдадаг болонхой. Электрын элшэ хүсөөр хүдэлдэг бүлүүр станцинууд бии болоно эхилэнхэй.

Оньһожоруулагдаһан лугомелиоративна бригада болон звенонуудай хүсөөр сабшалан дээрэ хэгдэдэг хүдэлмэриин дүршэл һайн үрэ дүн харуулна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ жэлдэ иимэ 180 звено байгуулагданхай. Хэрэгтэй машинануудаар хүсэд хангагдаашьегүй һаа, тэдэнэр сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар горитой юумэ хэжэ байдаг. Хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ талаар парти болон правительствын хараалһан хэмжээнүүдэй ёһоор колхоз болон совхозууд техникээр нилээд бэхижүүлэгдэжэ, манай республикын хүдөө ажахын үйлэдбэри нилээд урагшаа дабшаа. Гэхэтэй хамта хүдөө ажахын үйлэдбэриие оньһожоруулха талаар зарим тэды һайн үрэ дүнтэй байбашье, бидэ хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа гүйсэд элирүүлхэ, энэ хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые эрид шүүмжэлхэ уялгатайбди.

* * *

Шэнэ табан жэлэй туршада республикын хүдөө ажахын үмэнэ үшөө ехэ, харюусалгатай зорилгонууд табигданхай. Үнгэрһэн табан жэлэйхитэй сасуулхада, үйлэдбэриин хүгжэлтые хоёр дахин ехэ болгохо, гүрэндэ мяха тушаалгые 31 процент, ноохо — 21 процент, үндэгэ — 33 процент, һү — 14 процент, хартаабха — 16 процент, тиихэдэ овощ — 2 дахин ехэ болгохо байнабди.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулга хадаа табан жэлэй түсэб дүүргэлтын, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгын гол зүйлынь болоно гэжэ бидэ элирхэйлхэ ёһотойбди.

Техническэ зэбсэгжэлгын ургалтатай байгаашье хадань, республикын хүдөө ажахын үйлэдбэриие оньһожоруулха хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөл олон байһаар. Тэрэнние баримталхын тула хэдэн тоонуудые дурдаһуу. Республикын ЦСУ-гай мэдээнэй ёһоор болоходо, овощ тарилгын оньһожоруулга 36 процент, тэрэнэй зуруу хоорондын элдүүрилгэ 82 процент, хартаабха хуряалга 66 процент, үбһэ сабшалга 66 процент, үбһэ һүрилэлгэ 64 процент болоод байна. Шэнэ ургаса сэбэрлэхэ, хадагалха, зөөхэ хүдэлмэри олонхи ушарта гарай хүсөөр хэгдэһээр.

Мал ажалдахи оньһожоруулгын хэмжээн бүришье һаа доогуур. Республика дотор үнеэ һаалга 12 процент, үнеэдэй фермэдэхи уһалалга 26 процент, хонин ажалай хүдэлмэри 22 процент, гахайн фермэнүүд 64 процент оньһожоруулагданхай. Үхэрэй байра сэбэрлэлгэ миил 15 процент оньһожоруулагдаһан зэргэтэй. Тиихэдэ шубуунай болон гахайн фермэнүүдтэхи хүдэлмэриин хахадынь лэ оньһоной хүсөөр хэгдэнэ. Гахайн фермэнүүдэй хахадынь, шубуунай фермэнүүдэй гурбанайнь нэгэ хубидань тэжээл оньһон аргаар тараагдана. Эбэртэ бодо малай фермэнүүдтэхи энэ хүдэлмэри оройдоол 5 процент оньһожоруулагданхай байха юм.

Газар уһалха хүдэлмэри оньһожоруулга бүришье хангалтагүй байдалтай. 1970 ба 1971 онуудта уһалагдаһан бүхы сабшалангай табанайнь нэгэ хубиие оньһон техникын хүсөөр ундалуулһан байна. Тиихэдэ уһа сасаха машинаар уһалһан газарынь миил 5 процент болохо юм.

Республикын олохон колхоз болон совхозууд үйлэдбэридөө электрын элшэ хүсэ муугаар хэрэглэнэ. Жэшээнь, 1970 ондо электрын элшэ хүсэ хэрэглэжэ байһан 70 совхозуудай 55-ниинь малай байрын шэбхэ гаргалгада электрын хүсэ хэрэглэһэн байна. 30 совхоз тэжээл тараалгада, 21 совхоз үнеэ һаалгада, 50-ниинь ноохо хайшалалгада электрын элшэ хүсэ хэрэглээ. Харин газар уһалалгада 6 совхоз электрын элшэ хүсэ гаргашалһан байха юм. Колхозуудай байдал энээнһээ бүри доогуур ааб даа.

Хүдөө ажахыдахи машинно-тракторна паркын хубаарилгые шэнжэлжэ үзэхэдэ, колхоз болон совхозуудай техникэеэ зүбөөр эмхидхэн хүдэлгэжэ шаданагүй гэжэ элирхэйлэгдэнэ. Тракторна паркые абажа үзэхэдэ, хүсэ ехэтэй «К-700» түхэлэй тракторнууд ехэ үсөөн, олон ажахынуудта ороохоной болон силосэй комбайнууд дуталдана. Ороохоной нэгэ комбайнда (республика дотор дунда зэргээр) 185 гектар таряан хүртэнэ. Харин тиихэдэ Баргажанай аймагайхи 240, Мухар-Шэбэрэй — 212, Хориин — 208, Яруунын — 192 гектар болохо юм. Кукуруза хуряадаг нэгэ комбайнда 120 гаран гектар хүртэнэ.

Колхоз, совхозуудай тэжээл бэлэдхэлэй техникээр мууса хангагданхай. Республика дотор абажа хараха болоо һаа, тракторна нэгэ косилкада 150 гектар сабшалан, тракторна тармуурта 310 гектар үбһэ суглуулжа, бухал болгодог машинада 1800 гектар, нэгэ стогометательда 720 гектар сабшалан хүртэнэ бшуу. Витаминтай ногооной талха татаха агрегадууд 3 ажахыда нэгэн байдаг.

Республикымнай колхоз болон совхозууд газарай хүрьһэ хамгаалха техникээр мүртэй хангагдаагүй байха юм. Иимэ техникэ манда мүнөө болотороо тон хомор. Тэрэнэй хажуугаар газарай хүрьһэ хамгаалха гүйсэд техникэтэй болоогүй ажахынуудшье бии.

Энэ ушар хадаа иимэ техникын багаар бүтээгдэдэг дээрэһээ болоно бэшэ. Харин иимэ техникэ саанаһаа асарха, тэрээние аймагуудта болон ажахынуудта хубаарилха хэрэгтэ дутагдалай ба алдуугай гарадаг дээрэһээ тохёолдоно гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Саашань үгээ үргэлжэлүүлхэ зуураа, элидхэлшэ республикын Хүдөө ажахын министерствын, «Сельхозтехника» гэжэ республиканска нэгэдэлэй хүдэлмэри тушаа тогтобо. Тиихэдээ тэдэнэр газар таряалан болон мал ажалай үйлэдбэриие оньһожоруулха техническэ политикые зүбөөр баримталнагүй гэжэ тэмдэглээ. Үйлэдбэридэ шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ тушаа хүдэлмэри һулаар ябуулна. Республикын ажахынуудта хэрэгтэй болодог томо тракторнууд, уһа сасадаг машинанууд, хүсэ ехэтэй бүлүүр станцинууд болон тэжээл буйлуулдаг аппарадуудые асарха хэрэгтэ анхаралаа табинагүй гэжэ тэмдэглээд, тэдэнэй ойрын сагта бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа тогтоһон байна.

— Малай фермэнүүдые оньһожоруулха асуудал мүртэйгөөр бодомжологдоногүй, илангаяа үхэрэй фермэнүүдтэхи тэжээл буйлуулгын ба тараан хубаалгын хүдэлмэриин оньһожоруулга ехэ дутагдалтай. Һүүлэй жэлнүүдтэ элдэб түхэлэй ехэ багануд тэжээлэй цехүүд манда яһала баригданхай. Эдээние барилгада ехэ мүнгэн, ехэ металл, бусадшье элдэб хэрэгсэлнүүд гаргашалагдаа. Гэхэ зуура эдэ цехүүд хангалтагүйгөөр ашаглагдана. Олонхинь уһа халаахын, һолоомо дэбтээхын тула хэрэглэгдэнэ. Иимэ оньһожоруулгын аша туһань мүртэйгөөр харагданагүй. Оньһожоруулга муутай фермын һүн үнэтэй байһаар. Тэрээние абалгаһаа ажахы гарзадашье ороно.

Капитальна барилга болон фермэнүүдые шэнэдхэн заһабарилга, тэндэхи түхеэрэлгэнүүдые хабсаралга хэхэ түсэбүүд хоорондоо нягта холбоогүй байдаг. Барилга болон хабсаралгын эмхинүүд холбоо барисаагүйгөөр хүдэлдэг. Иимэ ушарнууд мал ажалые оньһожоруулха хэрэгые хойшонь татана. Малай олонхи байранууд жэлэй һүүлдэ, малай

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН

Үсэгэлдэр үглөөнэй 9 сагта Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Ехэ зал соо республикымнай түрүү хонишод — зуутанай зүблөөн эхилжэ, бүхыдөө 300 гаран ахалагша хонишод, КПСС-эй райкомой секретарьнар, зарим ажахынуудай болон республикын хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаһан байна.

Зүблөөн дээрэ республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо **И. Ф. Воробьев** «1971 ондо республикын хонишодой туйлаһан дүнгүүд ба саашанхи зорилгонууд» гэһэн дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ. Элидхэлэй һүүлээр Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ахалагша хонишон **Г. Л. Рабдаев**, Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын совхозой ахалагша хонишон **Б-Д. Ц. Цыбикжапов**, Хориин совхозой ахалагша хонишон **Б-Д. Ц. Гончиков**, Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой ахалагша хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат **Ц. А. Бадмаева**, Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой ахалагша хонишон **Д. Е. Сидоров**, Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон **Д. Ч. Цыбенова**, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Р. Потепалов**, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон **Б. Г. Банзаракцаева**, Хяагтын аймагай Мөөрөөшын совхозой ахалагша хонишон **Б. Ж. Тодорхоева**, Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон **Н. Ч. Гомбоев** гэгшэд үгэ хэлэжэ, дүй дүршэлөө андалдаа.

Удаань зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Һүүлээрнь зүблөөндэ хабаадагшад республикын бүхы хонишодто зорюулһан Хандалга бэшэг баталан абаба.

Суглаанай эсэстэ республикын түрүү хонишод зуутанда КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозһоо республикын түрүү хонишодой зүблөөндэ хабаадалсаһан Иннокентий Евсюков. Энэ нүхэр һүүлэй хэдэн жэл соо 100 хонин бүриһөө 100-һаа үлүү хурьга түлжэ үүлнэ.

С БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Нүхэр А. Я Рапацкиие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республика дотор электрын элшэ хүсэ дамжуулха лининүүдые бариха түсэб амжалтатай дүүргэһэнэйнь түлөө, мүн түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Востоксибэлектросетьстрой» трестые эрхилэгшэ нүхэр **Рапацкий** Александр Яковлевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной августын 20.

ЮҺЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ КОМСОМОЛШУУД ЮУ ХЭХЭБ

...нинскэ комсомол өөрынгөө ...ээ 28 миллион үлүүтэй эдир ...хүбүүд, басагадые нэгэ... ...Юһэдэхи табан жэлэй ...ые бэелүүлхын түлөө тэдэ... ...зобхитэйгээр тэмсэнэ. 150 ...ондохи тонно булад хай... ...гада, 500 миллиондохи тон... ...нефть абалгада хабаадалсаха ...олохын түлөө залуушуул ...«Арьбалалгын ком... ...ьско фонд» байгуулгада хэ... ...мянган залуу хүдэл... ...шэд, алба хаагшад, инженер... ...өөһэдынгөө туһа нэмэри ...

Эдэ баримтануудые «ВЛКСМ ба СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ совет залуушуул ябана» гэһэн пресс-конференциин августын 20-до болоходо үгэ хэлэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь Г. П. Елисеев дурдаһан байна. Табан жэлэй даалгабаринуудые дүрбэн жэлэй турша соо дүүргэхэ гэжэ шиидэһэн залуу ленинградайхидай, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй туйлалтануудые комсомольско нормо болгохо зорилго өөһэдынгөө урда табиһан Ивановска ба Днепропетровско областьнуудай хүдэлмэришэдэй үүсхэлнүүд нэгэшье хүн гээгдэжэ ябахагүй гэһэн уряатайгаар мүрысэдэг залуу горькиинхидой үүсхэл үргэнөөр дэлгэрээ гээд Г. П. Елисеев хөөрөө.

Ударна барилганууд залуушуулда ажабайдалай ехэ һургуули боложо үгөө. Имагтал энэ жэлэй түрүүшын зургаан һарын турша соо шухала барилгануудта комсомолой путёвкоор 17 мянган эдир залуу хүбүүд, басагад эльгээгдэһэн байна.

(ТАСС-ай корр.).

Москва.

Энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Мария Капитоновна Ефремовае харанат. Мүнөө халаан бүрингөө даабариие 115 процент һайн шанартайгаар дүүргэнэ.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКЦИ ХУДАЛДАХА 3 КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ТУХАЙ

1971 оной августын 16-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	мяхан	һүн	үндэгэн	ноохон
Баргажанай	48	107	100	109
Баунтын	41	106	—	—
Бэшүүрэй	48	95	103	88
Зэдын	43	92	110	95
Яруунын	33	81	89	99,7
Загарайн	57	85	169	93
Захааминай	51	98	64	98
Кабанскын	82	96	178	—
Хэжэнгын	31	84	54	99
Хурамхаанай	42	98	115	100
Хяагтын	45	99	134	109
Мухар-Шэбэрэй	57	88	107	92
Ахын	6	81	—	113
Прибайкалиин	68	81	90	—
Хойто-Байгалай	60	160	—	—
Сэлэнгын	32	87	36	98
Түнхэнэй	66	83	163	102
Улаан-Үдын	64	95	128	103
Хориин	39	114	168	90
Республика бүхыдөө	51	92	126	97

«Вертикаль-II»

ТАСС-ай мэдээсэл

...рүүлинай дайдые амгалан ...гоор шэнжэлэн мэдэхэ ба ...талаар социалис оро... ...удай хоорондохи харилсаа хол... ...программын ёһоор «Вер... ...ль-II» гэжэ геофизическэ ра... ...1971 оной августын 20-до ...агай сагаар 6 часта СССР-... ...оронодохи хубиин газар дээ... ...дундуур широтада 463 ки... ...дээрэ гаратар табигдаба. ...кaль-II» гэжэ геофизическэ ракетэ наранай яб ягаан ба рентгеновскэ туяаталгые, ионосферэ болон метеорно бодосуудые хамтадань шэнжэлхын тулада табигдаһан байна.

Польшын Арадай Республикада, Советскэ Союзда, Венгриин Арадай Республикада, Чехословакиин Социалис Республикада, Германиин Демократическа Республикада, Болгариин Арадай Республикада хамтын хүсэлэл оролдолгоор бүтээгдэһэн аппаратуранууд ракетэ дээрэ тодхогдонхой.

Абтаһан материалнуудые даб дээрэ шэнжэлэлгэ ниидэлгын үедэ аппаратурын һаадгүй һайнаар хүдэлһые харуулаа.

Хамтаараа хэгдэһэн туршалгада хабаадаһан оронуудай научна организацинууд абтаһан научна мэдээсэлнүүдые шэнжэлжэ эхилээ.

ТАРЯАН ДАЛАЙН ДУНДА

Ноёхоной үргэн ехэ таряалан зунай һэрюухэн һэбшээндэ алтан далай шэнгээр долгилон, эдеэшэнэн хоолосоо иишэ тиишэнь аалихан нэнгүүлэн, хуряагдаха үдэрөө хүлеэһэн шэнги үзэгдэнэ. Аали һажанги таряа талханай поли дээрэ хүдэр комбайн, техникын дорюун абяан ойрын үдэрнүүдтэ дуулдадаг болобо.

Ажахын механизаторнууд таряа хуряалгада жэгдэрэн гаража, августын 13-най мэдээгээр тус ажахыда 470 гектарай арбай таряан хүлһөө буулгагдаад байна. Механизаторнууд түрүүшын үдэрһөө эхилжэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байнхай. Дүй дүршэл ехэтэй механизаторнууд Гомбожап Рабданов, Чимит Ринчинов, Сергей Эрдынеев, Самбу Цоктоев гэгшэд оролдосо ехэтэйгээр хүдэлнэ.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 7290 гектар талмайда ороохо тариһан юм. Ороохо таряагаа гээлтэ, хоролтодо оруулангүй, һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула бүхы таряалангаа амяарлан хадаха гэжэ хэлсэһэн байна. Эндэ гектар бүриһөө 15 центнер, харин зарим газарһаа 20 центнер ороохо хуряажа абахаар хараална. Колхоз гүрэндэ 8 мянган центнер таряа тушааха түсэбтэй юм. Ажахын механизаторнууд түсэбһөө гадуур 4 мянган центнер ороохо тушааха зорилготой удэр һүнигүй ажаллажа байна.

Ц. БАЛДАНОВ.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЁҺООР ХҮДӨӨ АЖАХЫН ҮЙЛЭДБЭР
ҮРГЭЛЖЭДЭНЬ ОНЬҺОЖОРУУЛХА БА КУЛЬТУРНА БЭЛШЭЭРИ БАЙГУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХА

Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ хэһэн эхидхэлһээ

(Түгэсхэл. Эхиннинь 1-дэхи нюурта).

үбэлжэлгын эхилхээ байхада баригдажа дүүрэдэг, тиигээд дособхинь түхеэрэлгэ хэтэрүү яаралтайгаар хэгдэдэг байна бшуу. Энээн дээрэһээ хабсаралгын хүдэлмэриин шанар муу байдаг, голодоһон гарадаг зэргэтэй.

«Сельхозтехника» нэгэдэлэй барилга-хабсаралгын управлени малай фермэнүүдэй оньһожоруулга хэдэг байна. Тэрэнэй материальна үндэһэ — һууринь һула, барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 170-аад хүн хүдэлдэг. Тииһэн мүртөө тэдэнэр аймаг бүхэндэ үсөө үсөөгөөр хүдэлдэг юм. Жэшээнь, «Сельхозтехникын» СМУ-гай 6 хүн Сэлэнгын аймагта, 10 хүн Зэдэдэ, 13 хүн Мухар-Шэбэртэ ажаллажа байдаг юм. Имэнүүд үсөөхэн, бүлэг хүнүүд Түнхэнэй, Баргажанай, Яруунын, Захааминай аймагуудта баһал хүдэлдэг. Эдээнние Улаан-Үдэһөө хүтэлбэрилхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг шуу. Тэдэнэр аймагуудтахи «Сельхозтехникын» отделенидэ мэдэлгүй байдаг юм. Тиимэһээ аймагай отделенинүүд тэдэ бүлэгүүдэй хүдэлмэриин эмхидхэл болон шанарай түлөө харюусадаггүй. Энээнһээ боложо хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб дүүрэнэгүй ха юм.

Дээрэ хэлэһэнһээ тобшолол хэхэдэ, машина асарха, хубааха, фермэнүүдые түхеэрэн хабсаргаха хүдэлмэриин эмхидхэлые эрид һайжаруулха эрилтэ табигдана.

Колхоз болон совхозуудые хартаабха, овощ, куузику ургуулгада хэрэгтэй болохо техникээр хангаха хэрэгтэ анхаралаа онсо табиха хэрэгтэй болоно. Газарай хүрьһэ хамгаалха техникэ хэрэгтэй соонь асарха хэмжээ абаха шухала болоод байна. Мүн тэрэшэлэн газар уһалалгые оньһожоруулгада, ороо һо таряа сэбэрлэлгэдэ хэрэгтэй оньһон хэрэгсэлнүүдые хүсэд хүрэхөөр асарха ёһотойбди.

Мал ажалай барилгануудые оньһожоруулха асуудал тушаа зорюута тогтохо хэрэгтэй болоно.

Республика доторнай үнеэдэй 655 байра бии. Тэдэнэй 266-дань тэжээлэй цехүүд, 55-дань тэжээл тараан хубаадаг түхеэрэлгэ, 191-дэнь шэбхэ гаргадаг оньһон, 71-дэнь үнеэ һаадаг электро-түхеэрэлгэ, 167-донь уһалдаг агрегат бии. Эдэ тоонууд юу харуулнаб гэхэдэ, малай фермэнүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулжа бидэнэй шадаагүй байһыемнай гэршэлнэ.

Республикымнай колхоз, совхозуудта хуушан түхэлэй малай байранууд олон. Тэрэ мүртөө жэжэнүүд. Имэ байдал, хэнэйшье мэдэһээр, үргэлжэдэнь оньһожоруулга эрхилхэ, малшадай ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха тэмсэлдэ һаад түбэг ушаруулна бшуу.

Мал ажалай үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха хэрэг хойшонь татажа байдаг бэшэшье томо томо шалтагаанууд бии. Жэшээнь, үнеэ һаадаг түхеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ гэхэдэ, зунай сагта малаа бэлшээридэ гаргадаг, тэндээ гараар һаадаг байнабди. Үбэлдөөшье малайнгаа байра хүргэжэрхидэг, тэрэнһээ боложо уһалалгын болон шэбхэ гаргадаг түхеэрэлгэнүүд ёһоор хүдэлжэ шададаггүй бшуу. Малай тэжээлэй рацион хэрбээ зүбөөр табижа шадаагүй хадаа. тэжээл тараан хубаалгые зүбөөр эмхидхэхэнь бэрхэтэй болодог. Мал харууһалга болон эдеэлүүлгын технологиие зүбөөр шиидхэжэ шадаагүй хадаа үргэлжэдэнь оньһожоруулха асуудалай амжалтатайгаар бүтэхэнь бэрхэтэй болоно гээшэ ааб даа.

Мал ажалай мүнөө үеын гол технологи хадаа нэн түрүүндэ тэжээлэй бата бэхи бааза байгуулха, мал ажалай үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха ба томо болгохо хэрэгһээ дулдыдаха болоно. Имагтал энээнэй үндэһөөр бидэ мал ажалые үргэлжэдэнь оньһожоруулжа шадаха зэргэтэйбди.

Һүнэй мал үсхэбэрилхэ асуудал тушаа тогтоходоо, элидхэлшэ культурна бэлшээри байгуулха, шэмэ ехэтэй тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ, малай байрые ариг сэбэрээр байлгаха асуудалнуудта анхаралаа онсо хандуулһан байна. Культурна бэлшээриин удха шанар ехэ. Теэд тиимэ бэлшээри манда даб дээрэ үсөөн. Түрүүшымнай багахан дүй дүршэл культурна бэлшээриин манай байдалда ямар ехэ удха шанартай байһые гэршэлжэ үгэнэ. Энэ арга дүршэл хэрэглэжэ, бидэ мал ажалаа урагшань татаха ёһотойбди.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын Каленово тосхондохи һүнэй фермын мал гуримшуулагдаһан бэлшээри дээрэ гурбадахи жэлээ харууһалагдажа байна. Эндэ 2,5 үнеэндэ гектар бэлшээри хүртэхөөр һэлгэжэ адуулха аргатайгаар дүрбэн загуун болгон хубаарилһан газар таһалагданхай. Зунай үедэ гектар бүриһөө 200 центнер ногоон абтана. Тэрэнэй тэжээлэй нэгэ единицын өөрынь үнэ сэн 1,5 түхэригтэ болоно. Фермын бүхы хүдэлмэри — һаалга, уһалалга, шэбхэ гаргалга оньһожоруулагданхай. Һаалишад хоёр халаанда хүдэлнэ. Нэгэ һаалишанда 24,8 толгой үнеэн хүртэхэ жэшээтэй. Бэшэ фермэнүүдэйхитэй жэшэхэдэ, хоёр дахин олон үнеэдые эндэхид һаажа байдаг болоно бшуу.

Имэ фермэнүүд манда үшөөл үсөөн байһаар. Сэлэнгын, Кабанскын, Загарайн, Улаан-Үдын, Хоринин, Хэжэнгын аймагуудта культурна бэлшээри бии болгохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсожо байһаниинь ехэ зүб хэрэг гээшэ. Мэргэжэлтэдэй тоолоժо гаргаһанай ёһоор болоходо, республика дотор адаг 30 мянган гектар хэмжээтэй культурна бэлшээри байгуулха шухала. Тиигээд энэ зорилгые ойрын 2—3 жэлэй туршада шиидхэхэ хэрэгтэй. Ерэхэ жэлдэ ажахы бүхэндэ культурна бэлшээри бии болгохо хүдэлмэри аймаг бүхэндэ дары дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй болоо. Тэрэнэй тула культурна бэлшээриие бодомжотойгоор, фермэнүүдые нэгэдхэн байжа, һайн газарта бии болгохо шухала. Тиихэдээ тиимэ бэлшээри уһалагдадаг байха ёһотой. Фермэ шадараа имэ участок оложо шадахагүй байбал, культурна бэлшээриие таримал ногоогоор хангаха хэрэг эмхидхэхэ ёһотой болгодоно.

Культурна бэлшээри байгуулхын тула али бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ, энээние нобшоруулжа болохогүй, элдэб үнэ сэнгээр ехэ түмэр-бетоноор хорёо барижа һамаархагүй зэргэтэйбди.

Культурна бэлшээри барилгада республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министерство болон «Сельхозтехникэ» нэгэдэл ехэ юумэ хэхэ зэргэтэй. Культурна бэлшээри байгуулгые хамтынгаа хүсөөр хамжажа хэхэ дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министерство болон «Сельхозтехникын» отделенитэй хамтаржа, культурна бэлшээри бии болгоһон байна. Министерство хадаа бэлшээри уһалха бүхы хүдэлмэриие бэедээ даажа абаа. Тиихэдэ «Сельхозтехника» бэлшээри һайжаруулха хэрэг харюусадаг, ногоо тариха хүдэлмэри хэдэг байна.

Хүдөө ажахын министерство ба туршалгын станци хоёр культурна бэлшээриин агротехникэ зохёохо, ойрын сагта ногооной үрэһэ бэлэдхэхэ хэрэг һайжаруулха хэмжээ абаха, бүлүүр станцинууд, сорго, газар уһалдаг машинануудые хэрэгтэй соонь хангахаар хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

Культурна бэлшээринүүдые бии болгохо проект зохёолгые түргэдхэхэ асуудалнууд тушаа мүн элидхэлшэ тогтоо. Тиихэ зуураа энэ хэрэгые үлэмжэ орёогоор зохёоһоной хэрэггүй гэжэ хэлэһэн байна.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэдээ, элидхэлшэ тэжээл бэлэдхэлгые оньһожоруулха асуудалда анхаралаа онсо хандуулаа. Һайнаар буйлуулжа, зүбөөр тэжээл малда эдюулхэ ябадалһаа ехэ юумэн дулдыдаха байна. Шанарайнгаа болон шэмынгээ талаар һайн тэжээл бэлэдхэдэг боложо шадаа хадамнай саашадаа бутаргаха, дэбтээхэ, шанаха гэхэ мэтын хүдэлмэринүүд хэгдэхэеэ болихо зэргэтэй бшуу. Тинхэлээрээ мантагарнууд тэжээлэй цехүүдшье хэрэггүй болохо жэшээтэй. Будүүн, шэмэтэ болон холимол тэжээлнүүдһээ бүридэһэн, шанараар һайн тэжээлэй рацион зохёолгоор лэ дүүргэхэ зэргэтэй болоно бшуу. Ушар имэһээ бүри энэ жэлһээ эхилжэ, шадаал һаа ехээр сенаж дараха, витамин баянтай ногооной гурил, витамин элбэгтэй үбһэ, бэлэдхэхэ, һайн шанартай силос даража абаха зорилго колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай урда табигдана.

Мал эдеэлүүлхэ асуудал гүнзэгыгөөр хаража үзэхэ, тэжээл бэлэдхэлгые үргэлжэдэнь оньһожоруулха, түрүү арга дүрые үргэнөөр хэрэглэхэ ба энэ талаар олдоһон түрүү дүй дүршэлые бүхыдэнь нэбтэрүүлхэ шухала.

Тарилгын талмайн хубаарилые үшөө дахин хаража үзөөд, тэжээлэй олон янзын, шэмэ ехэтэй ургамалнуудые тариха хэрэгтэй. Ногоон һолоомые бобово ургамалнуудтай холижо тариха, уһалагдадаг газар дээрэ люцерные тарилгые бүри үргэдхэхэ, горох тарилгые ехэ болгохо хэрэгтэй.

Малые зоотехническэ талаарнь зүбөөр харууһалха гээшэ мал ажалые эрхилхэ технологиин нэгэ шухала эрилтэ мүн. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада республика доторнай малай байра бариха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Гансахан үнгэрһэн табан жэлэй туршада 540 мянган толгой малай байха байранууд баригдаа. Тиигэжэ малай харууһа һайжаруулха, малшадай ажалые нилээд хүнгэдхэхэ арга олдоо. Зүгөөр малай байра дулаасуулха, гэрэлтүүлхэ, агаарынь сэбэр байлгаха гэхэ мэтэ асуудалнуудта анхаралаа үшөөл һулаар хандуулһан зандаабди гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Малай байра соо зоогигиеныи эрилтэдэ хүрэмэ гурим байгуулха ябадал үргэлжэдэнь оньһожоруулгын эрхэ нүхэсэл мүн гэжэ харагданагүй, зарим газарта тиигэжэ харагдаашье һаа, хэрэг шадабаригүйгөөр бүтээгдэнэ.

Малай байра соо зоотехническэ эрилтэдэ тааруу агаар байгуулхын тула баригдажа байһан байрануудай проектые һайжаруулха, манай республикын эрхэ байдалда таараха байрануудые бариха шухала. Байрануудые дулаасуулдаг тула электрын элшээр халаадаг элдэб олон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэхэ аргатайбди.

Малай, гахайн, тугалай ба шубуудай байха байрануудай проект табихадаа, тиимэ байра барихадаа, эндэхи ажалые үргэлжэдэнь оньһожоруулха, тэдээн соонь зохид һайн гурим байгуулха ябадалые хараалха хэрэгтэй.

Гахайн байра тухай хэлэхэ болоо һаа, эдеэлүүлгые, уһалалгые, байрыень сэбэрлэхэ ябадалые оньһожоруулха асуудалые зүбөөр шиидхэһэн дүршэл манайда бии юм. Гэбэл Шергинский, Оймороой совхозуудта баян дүй дүршэл бии боложо, бодото дээрээ һайшаагдаһан байна. Тиимэһээ тэдэниие республикын бусад ажахынуудта түргөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Хониной нооһо хайшалха хүдэлмэриие оньһожоруулха шухала асуудал эсэстэнь хүрэтэр шиидхэхэ зэргэтэйбди. Мүнөө нооһо хайшалдаг, үргэлжэдөө оньһожоруулагдаһан томо пунктнуудай булюу һайн байһаниинь эли болонхой. Тиимэ пунктнуудта ажалай бүтээсэ ехэ, мүн нооһо хайшалха болзор хоёрһоо үлүү дахин хороогдоно. Зүгөөр республика доторнай нооһо хайшалдаг томо пунктнуудай барилга удаанаар ябуулагдана.

Республикын колхоз, совхозууд ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршада гахайн, шубуунай фермэнүүдые үргэлжэдэнь оньһожоруулха, эбэртэ бодо малай типовой бүхы фермэнүүдые оньһожоруулжа дүүргэхэ, мал уһалха, шэбхэ арилгаха, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие хүсэдөөр оньһожоруулха аргатай гэжэ обкомой бюро тоолоно. Энэ хүдэлмэриие хойшолуулжа болохогүй, харин энэ жэлдэ, мүн саашадаашье фермэнүүдые түргөөр оньһожоруулха бүхы хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Гэхэтэй хамта, малай хуушан фермэнүүдые шэнэдхэн заһабарилжа, тэндэхи хүндэ ажалые оньһожоруулха хүдэлмэриие түргэдхэхэ шухала.

Хүдөө ажахын министерство, партиин райкомууд, аймагуудай Советэй гүйсэдкомууд үргэлжэдэнь оньһожоруулха тодорхой түсэб зохёохо болоно. Тиихэдээ нэн түрүүн ашаг шэмэ ехэтэй фермэнүүдтэ, мүн хүдэлмэришэ хүсөөр дуталдадаг ажахынуудта тиимэ хүдэлмэри хэхые хараалха байна.

Фермэнүүдые оньһожоруулха хүдэлмэриин, тэрэниие техническэ талаар ашаглаха гол хүдэлмэри «Сельхозтехникэдэ» даалгагдана. Тэрэ хадаа хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээе ехэ болгохо, шанарыень һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха, хабсаралгын шэнэ управленинүүдые гү, али ПМК нуудые нэмэжэ байгуулха, тиигээд тэдэниие түхеэрэлгөөр, транспортаар, кадрнуудаар хангаха, мүн «Сельхозтехникын» аймагуудай отделенинүүдэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ гурим байгуулжа, табигдаһан түхеэрэлгэнүүдэй һаадгүйгөөр хүдэлхын түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ болоно. Партийна органууд «Сельхозтехникын» нэгэдэлнүүдые мэргэжэлтэд болон механизаторнуудаар хангаха хэрэгтэ туһалха уялгатай.

Үргэлжэдэнь оньһожоруулга тухай тогтохо зуураа, хүдөөгэй энергетикые хүгжөөхэ зорилгонууд тухай хэлэхэ хэрэгтэй.

Техническэ зэбсэгжэлгын ехэ болохо бүри электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ ехэ болохо байна. Мүнөө зарим газарта «АВМ-0,4», ороо һо хатааха, сэбэрлэхэ болон бусад агрегадуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха хэрэгтэ бэрхэшээл гарадаг болоод байна. Тиимэ дээрэһээ электрын элшэ дамжуулха шэнэ лининүүдые барихатайгаа хамта, баригдаһан электросетьнүүдые түсэбэй ёһоор шэнэдхэн заһабарилха, трансформаторна хүсые ехэ болгохо тухай бодомжолхо шухала. Энэ асуудалые шиидхэхэ талаар Буряадай энергетическэ управлени оролдосотойгоор хүдэлхэ байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта бүри олон машинатай байха хэрэгтэй, үргэлжэдэнь оньһожоруулха хүдэлмэри ябуулха байнабди. Гэбэшье һайн эзэн бүхэн машина абахадаа, тэрэниие бүрин хүсэдөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахые оролдодог. Теэд бидэнэр иигэжэ хододоо хандадаг гүбди? Фермэнүүд дээгүүр хүдэлдэг тракторнуудые, автомашинануудые механизмууд болон бусад техникые ашаглаха хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд бии гэжэ баримтанууд гэршэлнэ. Хэдэ хэдэн ажахынуудта машинанууд, техникэ хэрэглэгдэнгүй хэбтэжэ байдаг, тэдэниие хадагалха ба ашаглаха ябадалда дутагдалнууд үзэгдэнэ. Олон ажахынуудта техникээе хадагалха хушалтатай байра, гараж, заһабарилха пунктнууд үгы байдаг. Тракторнууд болон машинануудые түсэбэй ёһоор заһабарилга хэгдэдэггүй.

Техникые ашаглаха талаар байһан олон дутагдалнууд юундэ гаранаб гэхэдэ, партийна организацинуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй зүгһөө энэ асуудалда бага анхарал хандуулагдана. Энэ талаар зохихо гурим байгуулха хэрэгтэй. Машинно-тракторна паркые ашаглахадаа, МТС-үүдэй олоһон баян дүршэлэй һайн талые хүсэдөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй гэбэл, техническэ харууһалгын гурим байгуулха, түб газарта заһабарихэхэ, техникэ ашаглалгын, запасной частьнуудые, түлишэ гаргашалгын хойноһоо нарин нягта хиналта хэхэ гэхэ мэтые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэдэй дунда техническэ журам һайжаруулха, техникые зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын министерствын, үйлэдбэриин управленинүүдэй уялга болоно.

Механизаторнуудай кадрнууд тухай асуудал шухалын шухала удха шанартай болонхой. Мэргэжэл ехэтэй кадрнуудай дутагдал хадаа манай колхозуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха хэрэгтэ һаад хэдэг гол шалтагаануудай нэгэн байна. Тиихэдэ жэл бүри, хүдөө ажахын техническэ талаараа бүри ехээр зэбсэгжэхэ бүри механизаторнуудай кадрнууд тухай асуудал бүри хурса боложо байдаг.

Механизаторнуудай кадрнуудые үсөөнөөр бэлдэнэбди гэжэ хэлэхын аргагүй. Гансахан үнгэрһэн табан жэлэй туршада профтехучилищануудта, курсануудта 11 мянганһаа олон трактористнууд, комбайнернууд, олон мэргэжэлтэй механизаторнууд бэлдэгдэһэн байна. Гэбэшье эдэ кадрнууд үшөөл дуталдана.

Һаяхан механизаторнуудай салингые гуримшуулха талаар партии, правительствын зүгһөө шухала шиидхэбэри абтаһаниинь мэдээжэ. Энэ тогтоолой ёһоор, механизаторнуудай хүдэлмэриин стажые, мэргэжэлые урмашуулха, ажалайнь, ажаһуудалайнь эрхэ байдалые һайжаруулха хэмжээнүүд хараалагданхай. Энэ шиидхэбэриин һайн нүлөө харагдажа эхилээ. Мүнөө жэл механизаторнуудай ажалһаа гараха ябадал элитээр үсөөрөө. Гэбэшье механизаторнуудай ажалһаа гаража ошохо ябадал үшөөл үзэгдэһөөр. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, механизаторнуудай кадрнуудые бэлэдхэхэ асуудалые хаа хаанагүй зүбөөр шиидхэнэгүй. Зарим колхоз, совхозууд кадрнуудые зүбөөр шэлэн олоно, һургана, тэдэнэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно. Харин зарим газарта кадрнуудые шэлэхэ, бэлдэхэ тухай һанаагаа зобоногүй, ондоо ажахынуудһаа тэдэниие асаруулха гэжэ оролдодог байна. Мүн «Сельхозтехникын» олон отделенинүүд өөһэдтөө механизаторнуудые бэлэдхэхэ гэжэ оролдоногүй. Тэрэшэлэн леспромхозууд, мелиорациин ба уһанай ажахын министерствын предприятинууд мүн лэ имэ ябадал гаргана.

Имагтал хүдөө ажахын органуудай, ажахынуудай, партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд механизаторска кадрнуудые шэлэн абаха, бэлэдхэхэ, тэдээндэ ажалай ба ажаһуудалай һайн эрхэ байдал байгуулха тухай оролдохо уялгатай. Механизаторнууд һайн гэр байраар, газарай хубиин участогаар, малаар хангагданхай байгаа һаа, һууришаха байна ха юм. Манайда залуу механизаторнуудые бэлэдхэлгэдэ туһалжа шадаха олон профессионально-техническэ училищинууд, дүршэлтэй кадрнууд бии гээшэ. Эдээние хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала.

Хурамхаанай, Баргажанай, Яруунын ба бусад зарим аймагууд тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэндэ ажалай хүсэн ехээр дуталдана. Механизаторска кадрнууд үсөөн. Тиимэһээ хүдөө ажахын министерство, профтех-һуралсалай управлени, ажалай хүсые ашаглаха талаар управлени, ВЛКСМ-эй обком эдэ аймагуудые механизаторнуудай кадрнуудаар хангаха хэрэгтэ туһаламжа хүргэхэ тушаа тодорхой хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Нүүжэ ерэгшэдые эдэ аймагуудта эльгээхэ, профтехучилищинуудта эдэ аймагай залуушуулые һургаха гэхэ мэтэ хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта, механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха шухала.

Наукын, техникын түрүү дүй дүршэл туйлалтануудые манай колхоз, совхозуудай баялиг болгохо гээшэ КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула, табан жэлэй түсэбые дүүргэхын тула ехэ арга боломжонуудые ашаглаха гэһэн удхатай юм. Эгээл тиимэ дээрэһээ манай бүхы кадрнууд шэнэ юумые анхаржа байха, түрүү дүй дүршэлөөр һонирхожо байха, мүн тэрэниие үдэр бүриингөө ажал хэрэгтэ нэбтэрүүлжэ байха уялгатай. Шэнэ техникэ болон түрүү технологи нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын органуудай мэргэжэлтэд, манай эрдэмтэд хубитаяа оруулха зэргэтэй. Үргэлжэдэнь оньһожоруулха хүдэлмэридэнь колхоз, совхозуудта промышленна предприятинуудай коллективүүд ехэ туһаламжа хүргэхэ зэргэтэй. Партиин райкомууд, партийна организацинууд үргэлжэдэнь оньһожоруулха хүдэлмэриие түргэдхэхэ хэрэгтэ шэглүүлэгдэһэн эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Энэ орёо зорилгые имагтал бэлэдхэл һайнтай кадрнууд шиидхэжэ шадаха юм гэжэ һанаха ёһотойбди.

Түрүү дүй дүршэлдэ олонниитэ ажалшадые һургаха һайн гурим манайда байгуулагданхай. Энэ гуримые саашаданьшье һайжаруулжа, хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Илангаяа хүнүүдые тодорхой жэшээ дээрэ һургаха гээшэ онсо шухала юм.

1971—1975 онуудта мал ажалые саашадань хүгжөөхэ, тэжээлэй бааза бэхижүүлхэ талаар районуудай хэмжээ ябуулгануудые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет со…
на. Эдэ хэмжээ …
КПСС-эй ЦК-гай үзэмж…
данхай.

Шэнэ табан жэлэй т…
дөө ажахын үйлэдбэрие…
ленна үндэһэ һүури …
жөөхэ талаар, томодхо…
жүүлхэ талаар горитой …
байнабди. Республика …
буудай шэнэ томо хоёр …
жэлдэ таргалуулагдаха …
гахайн байра, мүн …
мяханай малай томо ба…
бодхоогдохо байна. Гахай…
рилгые мэргэжүүлхэ, т…
бол, репродукторна ажа…
байгуулха байнабди. …
лэгдэһэн ажахынуудта а…
ехэтэй тугалнуудые үсх…
болохо зэргэтэйбди. Э…
нүүдтэ мяханай мала…
байгуулха болонобди.

Малай шэнэ байрану…
гуулхадаа, тэндэ оньһо…
хэхэдээ, шэнэ техникэ …
рүү технологиие нэбтэр…
дал хараалха шухала. …
рилганууд үйлэдбэрие …
талаар бүхы ажахыну…
гаал боложо үгэхэ юм.

Гэхэтэй хамта мүнөө …
фермэнүүдые үргэлжэ…
жоруулха зорилго хар…
ха зэргэтэй. Малай бү…
нүүдтэ промышленна …
нэбтэрүүлхэ талаар бү…
хэгдэхэ болоно.

Наука болон түрүү дү…
лэй үгэһэн олон зүбшэл…
халнуудай дундаһаа ма…
ликын хүдөө ажахын үй…
эрхэ байдалда тааруу …
нуудые шэлэн абаха …
тон шухала байна.

Саашань нүхэр Мод…
жээл бэлэдхэхэ, таря…
тарян ажалай, мал ажа…
дуктнуудые гүрэндэ худа…
сэбээ дүүргэхэ талаар…
луулашагүй зорилгонууд…
бо.

Тэжээл бэлэдхэлгэ, т…
рьялга болбол мүнөөдэр…
рилго болоно, энэ зорил…
хэлгэдэ бүхы хүсэеэ элсү…
хала гээд элидхэлшэ хэл…
гөөр энэ ажалаараа да…
бусад ажалаа орхихо бо…
Зарим газарта нооһо туша…
дэлмэри дүүргэгдээгүй. …
бэрхэшээлнүүдэй гараашэ…
бидэнэр нооһо тушааха …
дүүргэхэ ёһотойбди, мүн …
һоо нооһо суглуулжа ту…
дэлмэри эмхидхэхэ хэрэгт…

Хонидые үрэжүүлхэ …
һайнаар бэлдэжэ, авгус…
сентябриин 1 хүрэтэр …
мэриие ябуулжа эхилхэ …
Энэ шухала кампанида …
рал хандуулха эрилтэ таб…
мүнөөшье тиимэ байха ёһ…

Бүхы малаа шахан тар…
хүдэлмэриие бүри һайнаа…
жа, энэ талаар бии боло…
арга боломжонуудые …
ашаглаха шухала.

Таряа хуряалгые …
нэйхинһээ һайнаар эмхид…
рэгтэй. Жэл бүри хэбтэ…
хуряаха, бороотой …
баатай болонобди. Эдэ …
нүүдые нэгэнтэ бэшэ дэ…
раа һэмди, тиимэһээ …
дабаха аргатайбди. Хуряал…
дэлмэриие зүбөөр эмхид…
хүнүүдые элсүүлхэ ба…
ажалые ударидан хүтэл…
шадабариһаа бүхы юумэ…
даха байна.

Манай хүтэлбэрилхы …
табигдаһан зорилгонууд…
жалтатайгаар шиидхэжэ …
байһандань, ямаршье ех…
шээлнүүдэй гараашье һаа…
публикынгаа хүдөө ажахы…
ришэгүйгөөр урагшаа даб…
манай партиин XXIV …
шиидхэбэринүүдээр хараал…
замаар урагшаа дабшаха…
бүхы хүсөөрөө оролдохо …
дань этигэжэ байһанаа …
хыемни зүбшөөгыт,— гээд …
хэлшэ үгынгөө түгэсхэл…

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ—ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

ЗОРИЛГОМНАЙ НЭГЭН

Республикымнай промышленна предприятинуудай коллективүүд колхоз, совхозуудай ажалшадта олон янзын туһаламжа хүргэдэг. Хүдөө ажахын халуун хаһа сагта шефтээ абаһан ажахынуудта ошожо, түл абалсадаг, хабарай хүдэлмэриин үедэ механизатораар ажалладаг, машина, тракторнуудаа эльгээдэг.

Энэ зунай үедэ тэдэнэй ямар туһаламжа хүргэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгэхыень зарим предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандабабди. Тэдэнэй үгэһэн харюу доро толилогдобо.

«Электромашина» заводой главна инженер М. Ф. КУБАЛЬСКИЙ:

Манай коллектив хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй үнинһөө халуун барисаатай юм. Тэдэнэй захилаар автокрануудые бүтээжэ эльгээнэбди, мүн жэжэ захил хэнэбди. Шефтээ абаһан ондоошье ажахыда ямар нэгэ туһаламжын хэрэгтэй болоо һаа, заводой хүдэлмэришэд тэндэ ошожо, туһаламжа хүргэдэг. Манай коллектив Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозые шефтээ абанхай. Зунай үедэ колхозой таряанай ургаса. куузику буртаг үбһэнһөө сэбэрлэһэн, тэжээл бэлэдхэлгэдэ туһаламжа хүргэһэн байнабди. 10 гектарай тарян буртаг ногоонһоо сэбэрлэгдээ. Хүдэлмэришэдэймнай хүсөөр 80 тонно тэжээл бэлдэгдээ.

Мүнөө заводой хүдэлмэришэд Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхоздо ажаллажа байна. Механизаторай мэргэжэлтэй 25 хүдэлмэришэд тэндэ ошонхой. Үбһэ хуряалсаад, таряа хадалсажа эхилээ. Тэдэнэр хүдөө ажахын харюусалга ехэтэй энэ хаһын үедэ тэндэ ажаллажа, шадал зэргээрээ туһаламжа хүргэхэ юм.

Заводой коллектив зарим ажахынуудта барилга бодхоно, яаралтай захил дүүргэнэ. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин конторо заводой хүсөөр баригдажа байна. Яруунын аймагай «Коммунизм» колхоздо заһабариин механическа мастерской капитальнаар заһабарилагдажа эхилээ.

Шубуунай фабрика, фермэнүүдтэ тэжээл оньһон аргаар хубаажа үгэхэ түхеэрэлгэ бэлдэхэ захилай абтахада, тэрэниие түргөөр хэжэ үгэхын түлөө ехэ оролдолго гаргагдаа. Захилай ёһоор 9 кормораздатчик бэлдэхэ ёһотойбди. Тэдэнэй 7-ниинь бүтээгдэжэ, захил хэһэн ажахынуудта эльгээгдэбэ.

Галуута-Нуурай шахтоуправлениин шахткомой түрүүлэгшэ Ц. О. ЦЫБИКОВ:

Нүүрһэшэд Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, үбһэ тэжээл бэлдэлсэнэ. Суббото, воскресенидэ энэ колхозой ургаса, куузику буртаг ногоонһоо сэбэрлэһэн юм. Шахтоуправлениин 2 трактор, 15 хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгын үедэ ото энэ колхоздо ажаллажа байна.

Шахтоуправлениин культбригада колхозой холын отара, гүүртэнүүдээр ходо ябажа байдаг. Хабарай тарилгын, үбһэ хуряалгын үедэ Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай полевой стануудта ошожо, лекци уншаа, концерт харуулаа.

Таряа хуряалгын үедэ хэдэн хүдэлмэришэд хүдөө ажахынуудта гаража, комбайнераар, механизатораар, трактористаар ажаллаха юм. Имэ мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд хани нүхэдтөө ехэ туһаламжа жэл бүхэндэ үзүүлжэ байдаг.

Улаан-Үдын «Электромашина» завод республикын түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Городой Советэй депутат Иннокентий Павлович Хлызов энэ заводто 20 гаран жэл соо хүдэлжэ байна. Ажалдаа тэрэ һайн амжалта туйлажа, бусад нүхэдтөө жэшээ харуулна. Зураг дээрэ: И. П. Хлызов.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

КОМСОМОЛШУУДАЙ ҮҮСХЭЛ

Түрүүшээр комсомолой комитедэй заседани үнгэргэгдөө. Хожомынь хамтын суглаан зарлагдажа, колхоздо шадал зэргээрээ туһаламжа хүргэхэ шиидхэбэри абтаһан байна. Иигэжэ «Татарский ключ» карьероуправлениин комсомолшууд залуушуулай звено эмхидхэжэ, колхоздо ошожо, үбһэ хуряалгын үедэ ажаллаха гэжэ шиидэһэн юм.

Комсомлой комитедэй секретарь Борис Будунов, химическэ лабораториин лаборантка Зина Каратуева, электрослесарь Сергей Петренко, слесарьнүүд Борис Григорьев, Петр Манзуров, хамта дээрээ 13 залуушуулһаа звено эмхидхэгдээ. Карьероуправлениин дирекци, партийна организаци комсомолшуудай үүсхэлые дэмжэн һайшааба.

Карьероуправлениин комсомол-залуушуулай звено Загарайн аймагай «Гигант» колхоздо ажаллажа байна. 15 гектар сабшалангай үбһэ һүрилжэ, колхоздо тушааха гэжэ шиидэһэн залуушуул хаба шадалаа гарган ажаллана. Дүй дүршэлгүй, хажуур гартаа барижа үзөөгүй залуушуулда иимэ ехэ ажал дүүргэхэнь бэлэн бэшэ. Теэд тэдэнэр үбһэ сабшажа түргөөр һураа.

Хура бороогүй сэлмэг үдэрэй минута бүхэниие ашагтай… рэглэхэ гэжэ тэдэнэр шиид…

Брянка голой эрье шад… тагдаһан майхангууд, сон… һүринүүд холоһоо элеэр … на. Эндэ үглөөнэй эртэһээ … охин захалдаг. Үдэшэнии… болотор хүхюу согтой дуун… дэ зугаа соностодог.

— Ажал хэрэгнай муу … 15 гектар сабшажа, һүрил… шааха гэжэ шиидээд, тэрэ… гектар хуряагаад байнабди. … хитэй, ажалһаа сухарихагү… луушуулһаа звеномнай эмхи… дээ. Харин ажалдамнай хүр… роо һаалта хэнэ, тиигэбэшье… раалһанаа заатагүй дүүргэ… — гэжэ звеное даагша Бори… дунов хөөрэнэ.

Звеногой зарим гэшүүд … һээ урдашье колхоз, совхоз… туһаламжа хүргэһэн байн… Старовойтова үбэлдөө малай … абалгын үедэ колхоздо ошож… нишоноор ажаллаа. Люба … һаалишанай дүршэлтэй, … ра соо колхоздо туһаламжа хү… һэн байна.

«Татарский ключ» карье… равлениин бусад залуу хүд… ришэд тэжээл бэлэдхэлгын … колхоздо ошожо, набша … бэлэдхэлсэдэг.

Ф. КОНОВАЛОВА

БУУРАЛ ҺЭБХЕЭНЭЙ ХОРМОЙДО

ОЧЕРК

I

...нгата дуунай аялгада үлгы-...үлнэб. Амтан сагаан һүнэй гор-...лжо, хүнэгэй оёорые шэнхинэсэ ...ихонь ирагуу һайхан хүгжэм ...нгеэр шэхэндэмни соностоно. ...унай аялга һүнэй харьялха ...антай ниилэн, зунай сэлмэг үг-...эгүүрэй тунгалаг агаар соогуур, ...агүй үргэн сэсэгтэ талын дун-...үүр намайе хүтэлнэ. Энэ хүгжэм ...далсахыем сэдьхэлни урина. ...н һэбшээндэ долгилһон хон-...о сэсэгүүдһээ энэ дуу хүгжэм ...дэлнэ хэбэртэй. Наранай туяа-...ар томогдоһон алтан хүбшэргэй-...үүд шэнхинэжэшье байһан янза-...

...ирихэдэмни, наранай түрүү-...н элшэнүүд дуунай долгинтой ...огтэй сонхоор гэртэ нэбтэрэн ...жо, унтажа хэбтэһэн хүүгэдэй ...ахан толгойнуудые эльбэн бай-...

...Урданһаа нэлбэрхэй Һэбхеэн уула
...Ужамхан Хэжэнгым шэмэглээд байн...

...Олон ухибүүдэй эхын үнеэдээ ...жа һуухадаа дуулаһан дууе шаг-...жа, буряад эхэнэрэй жаргал ту-...й бодоһоор, нютагайнгаа энэ ай-...й байдал хуушан сагай сурба бү-...эй заргэсүүлэн ойндоо оруул-...

...Сахилгаан хурдан гүйдэлтэй са-...й дабшаса бүхэндэнь ажабайдал-...н хубилан шэнэлэгдэдэг ёһо гу-...итай. Тиихэдэ анханда зүб бай-... заршам, ойлгосонууд хуушар-... сагайнгаа сууряан болоһоор ...да хүрэжэ ерээд, үнгэрһэн ...н байдал тухай хэлэжэ үгэдэг. ...анда «улаан сурба» гэжэ хэл-...дэг гэшэ һааб даа. Теэд мүнөө ...э үгын хэрэглэгдэхэнь үсөөрэн ...н. «Үдэжэ, олон боложо байһан ...» гэлсэхээел һанаха. Харин энэ ...ай гэрыень һурагшалжа ябаха-...мни, үйлсын хүн: «Һая Герой ...ойон эхэтэй айлайхин гү» гэжэ ...эхэ байба. Энэ мэтээр хуушар-...н ойлгосые ажабайдалнай шэнэл-... заһана ха юм даа.

...Арбан нэгэн ухибүүдэй эхэ, эсэ-... олоһон Журмитов Жэгжит ...Ирхуданова Балма хоёрой ха-... сайе уужа гараагүй хүнүүд ...агтань үсөөншэг ёһотой. Орохо ...нэдэ олон боложо, тогоо дүү-...н халуун эдеэтэй байха гэһэн ...ряад зоной һайн заншал абажа ...бадаг энэ бүлэдэ айлшад таһар-...ргүй, ухибүүдэйнь шууяхаһаа ...араад, гэртэһээнь гарахаяа ...дагшьегүй ха. Хөөрэлдэхэ, һо...оо хэлсэхэ хэрэгтэй хүнүүд ...эшэ орой болотор таһардаггүй, ... зон нүхэдтэй, үнэр баян, ...алша энэ бүлэ сагаймнай олохон ...жые шэнгээһэн шэнги.

...Тиимэшье байгаагүйдөө арганьгүй. Хүүгэдэй саадай хүхюун шэ-...э дуунууд, һургуулиин хэшээлдэ ...эсэрдэһэн эрдэмэй ехэ туйлалта-...уд, ниитын ажалай зорилго, ам-...лтанууд, нютаг соохи али боло-...о һонин энэ гэр соо үдэшэ бүхэн-...э хабсарна бшуу. Тиихэдэ үргэн ...рантай телевизорын юртэмсын ...шье шэгшэгтэ болоһон үйлэ ...арнуудые харуулжал байха. ...ондоо нобшоржо, сурбадаа да-...дажа, сагай дабшасаһаа гээг-...эо ёһон иимэ бүлэдэ байхагүйл ...даа.

...магад иимэ зон сагаймнай шэн-...э болоһо, ажабайдалай долги ...оруулхэ хүсэнэй һабагша тата-... гү?

II

...Хэжэнгэ голой урдахи үргэн ... үглөөнэй шүүдэр соо мүнгэ-...н ялабхина. Эдеэшэһэн үбһэ но-...й хангалаар анхилһан һэб-...эн урдаһаамнай сохижо, һэрюу ...агана. Налгай зантай үбгэн ...э түбшэн зангаар намхайжа ...удаг Һэбхеэн уула тээшэ харгы ...рон маанадые абаашана.

...Нютагай суута уула түшэгтэй баян хонгор энэ дайдада Хэжэнгын совхозой олон тоото адууһа мал бэлшэдэг юм. Энэл газарта ажахын ехэнхи сабшалангынь оршоно.

Жэгжит Намсараевич буряад зонойнгоо хэр үгһаа эрхилжэ ябаһан табан хушуун мал ажахыда үнинэй хүдэлжэ дүршэһэн, үлзы хэшэгыень арьбадхажа шадаха болоһон хүн.

— Малһаа һайн ажал байхагүй, мяханһаа һайн хоол байхагүй гэлсэдэг ааб даа,— гээд тэрэ шэнэхэн «Урал» мотоциклаа жолоодожо ябахадаа хөөрэнэ. — Зүб лэ даа, теэд өөхэ тоһон амарханаар бии болоод орхидоггүй даа. Жэлэй дүрбэн сагта нэгэ һанаа амар ябагдахагүй, хүшэрхэн лэ ажал. Сэхыень хэлэхэдэ, малшанай ажалһаа нэгэ хирэдэ зүрхэсөөд байһан хүмби. Теэд нэгэтэ...

...Энэ сагтаа партиин райкомдо ерэхэ гэһэн захяа намарай бүүдэгэр нэгэ үглөөгүүр гэртэнь ерэбэ. Тэндэ ямар хөөрэлдөөнэй болохые малшанай сэдьхэл һайн тухайлжа, харгыдаа харюу үгэнүүдые бэлдэһээр ерээд, үндэр табсантай гэшхүүр өөдэ тэрэ алхалба. Дэншье эрид шэнгеэр үзэгдөө бэлэй тэрэ гэшхүүр... Бүри хожомынь үшөөл үндэр гэшхүүр өөдэ гэшхэлхэдээ, үгсэлүүр эридыеньшье оройдоо ойлгохогүйб гэжэ мүнөө тэрэнэй һанаанда хаанаһаа орохо һэм даа.

Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Буда Дабаевич Ангархаев малшанай нюур адаглажа хараад:

— Малһаа юундэ болёобта? — гэжэ асууба.

Олон юумэ дурдагдаба, энэшье, тэрэшье шалтаг хэлэгдэбэ, теэд үгэнүүдэйнгээ дэн хүнгэхэнөөр, саанаһаа эршэгүй һулаар гаража байһые малшан һайн ойлгобошье, өөрыгөө тойруулжа гаргаха ёһотой баримта барижа шадабагүй.

— Совхозойтнай хүтэлбэрилэгшэд, Жигжит Намсараевич, таниие тусхай мяханай шэглэлтэй малай гүүртэнүүдэй бригадираар табиха гэнхэй. Һайн малшан аад, иимэ сагта энэ ажалһаа арсахатнай ехэл буруу гээшэ,— гэжэ райкомой секретарь малшанда ойлгуулхые оролдоно.

«Буруу... буруу» гэжэ малшан үгыень досоогоо дабтан, Һэбхеэн уулын оройгоор бударһан саһа сонхоор харашоод һууба. «Иимэ сагта малдаа оро гэһэн танай нэгэ буруу, совхозой буруунуудые гарзалуулаа һаам, намда олон буруунууд одоошье болохо юумэ аабза» гэһэн шогтой үгэнүүд тэрэнэй ойндонь ороодхино.

— Танда этигэхэдээл хэлэгдэнэ, — гэжэ Буда Дабаевич хэды саг соо дуугай һууһанаа хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

...Гэртээ ороходоо Жэгжит Намсараевич малгайнгаа саһа унагаажа, үүдэндээ нилээд нобшорһоной һүүлдэ:

— Балма, халуун эдеэ табил даа. Урдахи гүүртэнүүдээр ябажа ерэхэмни, тэдэм яалдажа байгаа юм, — гэбэ.

Эрэ хүн зориһондоо гэдэг. Ажалаар дүүрэн хоног, һаранууд һубарилдана. Малшанай зориг шалгаха гэһэндэл элдэб бэрхэшээлнүүдшье тохёолдоо. Нэгэтэл иигэжэ ороһон ажалаа һайнаар ябуулха ёһотойб гэһэн бодолынь хүсэндөө орожо ядан, зобоохо, хүлеэгдээгүй газарһаа түбэг булталхаял тэгүүлхэ. Гайтай хүшэр үенүүдтэ тухашарбашье һаа, малшад ажалдаа дарагдажа зүдэрөөгүй, оншо аргыень олоһон лэ, хүхэ ногоон дээрэ малаа гаргаһаар лэ байха.

— Үнгэрэгшэ жэлые Жэгжит Намсараевичай даа һан гүүртэнүүд амжалтатай дүүргэһэн юм.— гэжэ совхозой парткомой секретарь Бата Хазуевич Жамбалов малшадаараа омогорхонги хөөрэжэ, бригадир тээшээ харан һууба. — Нёдондо тушаагдаһан бүхы малайнь жара гаран процент тарган гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэжэ, толгой бүхэнэйнь шэгнүүр 307 килограмм татаа. Оролдосотой бэрхэл зон. Бригадирынь улаан хабтаһатай байха...

Һүүлшын үгэнүүд намайе һонирхуулаад, ямар удхатай байһыень мэдэхые оролдобоб.

...Буряадаймнай оперо, баледэй ордон. Эндэ республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн боложо дүүрэхэ дүтэлэнхэй. Түрүүшүүлэй дунда Хэжэнгын совхозой малай гүүртын бригадир Жэгжит Намсараевич Журмитовшье һуулсана.

Ажалдаа амжалта туйлаһанайнь түлөө «Республикын габьяата малшан» гэһэн нэрэ зэргэ олгохо тухай Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ соносхогдожо эхилбэ. Гэнтэ нэрэ обогоо дуулажархихадаа, Жэгжит Намсараевич түрүүшээр гайхаһан шэнги мэдэрэлдэ абтаба. Удаань һууриһаа бодожо, үндэр ендэр тээшэ ошохо ёһотойгоо ойлгобо. Ендэртэ гараха гэшхүүр өөдэ алхалжа ябахадаа, элдэб бодолнууд толгой соонь үймэлдэнэ. Хүндэтэ нэрэ зэргын дипломой гартань барюулагдахада, һанаанинь эндэ бэшэ, харин нютагайнгаа үргэн дайдада, буурал Һэбхеэнэйнгээ хормойгоор нэмжыһэн талын дунда ябашоод байгаа һэн. Энэ үндэрһөө түрэл нютагынь, суг хүдэлжэ ябаһан нүхэдэйнь шарай ойндонь элихэн үзэгдэжэ, тэдэнтэйгээ ээмээ хашалсан, хажуудань зогсожо байһан мэтээр малшанай сэдьхэл дулаахан долгёор дэбэрбэ. Партиин райкомдо болоһон хөөрэлдөөниинь оройдоол хэдэхэн лэ хоногой урда тээ үнгэрһэн шэнгеэр һанагдаба.

— Зүб даа,— гэжэ тэрэ хөөрэлдөөндөө тэхэрин, «буруу» гэдэг үгэнүүдээ заһаһан мэтэ аман соогоо гүбэд гээ һэн.

Харгыда ябаһан тэрэ үдэрөө Жэгжит Намсараевичай даа һан зургаан гүүртэнүүдэй ажалтай танилсагдаа. Хүдэлмэришэн бүхэниинь зунай һаранууд соо малаа һайн таргалуулжа абахаар эрмэлзэжэ байһаниинь эли һэн.

Зунай түрүүшын һарада гүүртэнүүдэй бүхы 530 буруу, хашарагуудайнь толгой бүхэн сүүдхэдээ мянган граммаар шэгнүүрээ нэмээгээ. Июль һарын туршада энэ амжалта бүрил арьбадхагдаа. Ганса энэ һарын туршада малынь 178 центнерээр мяха нэмээһэн байба. Тиихэдээ Ч. Цыренжапова, Ц-Д. Загдажапов гэгшэдэй харадаг малай толгой бүхэн хоног соо дундa зэргээр мянга гурбан зуугаад граммаар нэмэдэг байба.

— Намар тушаагдаха малаймнай толгой бүриин шэгнүүр 360 килограммһаа доошо орохолгүй байха, — гэжэ малшад хөөрэнэ.

III

Хойто хадануудай саагуур наранай шургабашье һаань, Һэбхеэн уулын орой үшөөл толотой, хоймор талаяа нойрсохоһоонь урда һайхашаан харана янзатай.

Һайхашаахаар даа. Энэ дайдын малша угтай зоной байдал, ажалайнь амжалта хаража ябахада баясахаар, урмашахаар даа.

Жэл ерэхэ бүри Хэжэнгэ нютагайнгаа шарайда хубилалта олодоггби. Шэнэ гэр байранууд олошорһон. сабшалан тарялан үргэдхэгдэһэн гү, али урдань үгы дардам харгынууд зурылдашаһан байха. Тиимэ харгын эхин дээрэ зогсожо, хайшаа зориһон тухайдань домоглон удхалхаш. Дардам харгыгаар дабшаһан зонойнь далайса ехэтэй ажалай эршэ хүсэнэй дорюун сохисые шагнан урмашахаш.

...Бүри нилээд орой болоһон хойно Жэгжит Намсараевич мотоциклаа гэрэйнгээ хашаагай үүдэ тулган зогсообо. Үүдэн сэлигдээд, үбсүүн дээрээ алтан одотой медаль ялабхюулһан гэрэй эзэн эхэнэрэй уринаар энеэбхилэн байханаь машинын галнууд соо харагдаба.

Үглөөдэр наратай дулаахан үдэр болохол ха, огторгойдо одо мүшэд тодоор ялалзана. Нютагайм сэлмэг огторгойн одо мүшэд...

М. БАТОИН,
манай корр.

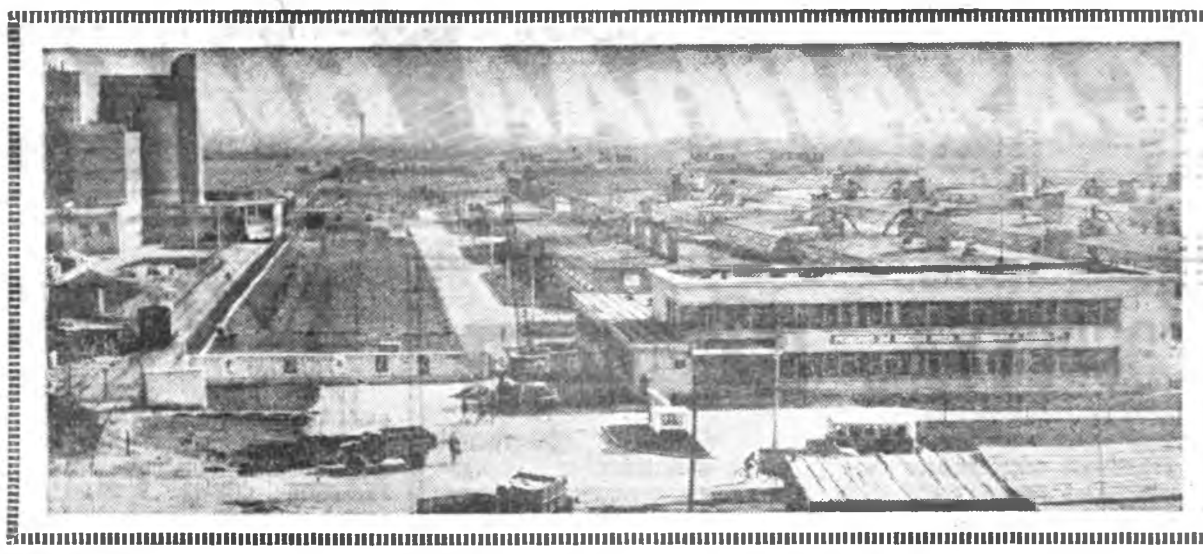

—□—

Ленинградай областьдо баригдажа байһан «Новый свет» гэжэ гахай шахадаг комбинат орон доторхи малай томо комплекснуудай нэгэн болохо юм. Тус комбинат жэл бүри Ленинград хотын ажалшадта 15 мянган тонно гахайн мяха үгэдэг болохо байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Новый свет» гэжэ гахай шахадаг комбинадай юрэнхы түхэл.

АПН-эй фото.

—□—

Газар тарялангаа уһална

СОФИ. (ТАСС). Болгарида мүнөө хахалагдадаг бүхы газарайнь 21 процент, 1 миллион гектар талмай уһалагдадаг болоо. Тэдээн дээрэһээ хүдөө ажахын бүхы продукциин 40 шахуу процентнь абтадаг юм. Зургаадахи түсэбтэ табан жэл (1971—1975 онууд) орон дотор газар уһалалгын барилгануудые еҳээр хэхэ үе саг болохо байна. БКП-гэй X съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһанай ёһоор, эдэ жэлнүүдтэ элдүүрилэгдэдэг газарай ушөө 250 мянган гектарые уһалдаг болохо, урда тээнь уһалагдадаг байһан 400.000 гектар газар уһалха хүсэтэ техникэ тодхохо гэнхэй.

Табадахи түсэбтэ табан жэлэйхитэй сасуулбал, 17—20 процентээр продукци абалгые нэмээхэ талаар хүдөө ажахын үмэнэ зургаадахи түсэбтэ табан жэлдэ табигдаһан зорилгые бүри амжалтатайгаар дүүргэхэ арга эдэ хэмжээнүүд өлгохо.

Боливида онсо байдал тогтоогдобо

ГАВАНА. (ТАСС) Санта-Крус городто правительствада эсэргүү үймөөнэй болоһонтой дашарамдуулан, нацидаа хандахадаа, Боливиин президент Хуан Хосе Торрес хадаа орон доторхи байдалые правительство хинажа байна гээд мэдүүлээ. Империалис этэгээдүүдэй хүлһэншэд — хархис партинуудай — Боливиин социалис фалангын, националис революционно хүдэлөөн гэдэгэй хүтэлбэри энэ үймөөе бэлдээ. Хархис хүсэнүүд Боливида эхилһэн социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүдтэ һаад ушаруулхые эрмэлзэнэ гээд президент хэлээ.

Боливида онсо байдал тогтоогдоо гээд Пренса Латина агентствын корреспондент Ла-Пасһаа мэдээсэнэ. Үймөөшэдтэй тэмсэл хэхын тулада хүдэлмэришэд, таряашад, зэбсэгтэ хүсэнүүд ба студентнүүд элсүүлэгдэнэ. Президент Торресэй правительствые дэмжэжэ байһанаа ороной тон томо профсоюзна нэгэдэл — Боливиин хүдэлмэришэдэй центр шууд сэхээр элирхэйлэн мэдүүлээ.

ХҮЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО

ТАРЯ ХУДАЛДАН АБАХА ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

ПРАГА. (ТАСС). Хүдөө ажахын түлөөлэгшэдтэй КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугал, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд Й. Кемпный ба П. Цолотка августын 19-дэ Прагада уулзаа. 1971 ондо ороохо таряа худалдаха гүрэнэй ниитэ түсэбэй дүүргэгдэһэн тухай КПЧ-гэй ЦК-да, ЧССР-эй правительствада ЧССР-эй Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй министр Б. Вечера элидхээ. 1.770 мянган тонно ороохон худалдан абтаа. Таряа хуряалга үргэлжэлһөөр гэжэ Б. Вечера хэлээ, энээниие амжалтатайгаар түгэсхэхын тулада хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бүхы хүсэ шадалаа зорюулха гэжэ тэрэ найдуулаа.

ЧТК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай үрэ дүнгүүдээр һаналаа хананги байһанаа КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак харюугай үгэ хэлэхэдээ элирхэйлээ, арадай ажахын амжалтатайгаар хүгжэжэ байһанай, хүдөө ажахые социалис ёһоор шэнэдхэн байгуулха талаар КПЧ-гэй политикын зүб байһанай гэршэ боложо үгэнэ гэжэ эдэ дүнгүүдые парти ба гүрэнэй хүтэлбэриин тоолодог байһан тухай мэдүүлээ.

ЧССР-эй Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй министр түрүүтэй хүдөө ажахын түлөөлэгшэдтэй ЧССР-эй президент Л. Свобода уулзаа. Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай амжалтануудые тэрэ үндэрөөр сэгнээ, тэдэндэ халуун баясхалан хүргөө.

ВЕНГЕР АЖАЛШАДАЙ ҺАЙНДЭР

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Венгриин городууд ба тосхонууд һайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдэнхэй. Венгриин Арадай Республикын ажалшад Конституциин үдэрые баяр баясхалантайгаар тэмдэглэбэ. Ороной гансахан лэ хуулита эзэн бологшо венгер арадай эрхые батадхаһан гүрэнэй Үндэһэн хуули 22 жэлэй урда тээ 1949 оной августын 20-до баталан абтаһан юм.

Венгер ажалшад өөрынгөө һайндэрые ажалай ехэ амжалтануудые туйлажа угтаба. Бүхы орон дотор митингнүүд ба суглаанууд боложо, ВНР-эй партийна ба гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшад тэдээн дээрэ үгэнүүдые хэлээ. Энэ гайхамшаг үдэртэй дашарамдуулагдан, Будапештдэ Сүлөөрэлгын памятник нээгдээ.

Дунайн эрье дээрэ болоһон сэрэгэй-спортивна һайндэрые ба агаарай парадые хэдэн арбаад мянган будапештынхид, ниислэлэй айлшад хараһан байна. Арадай зугаалалга сэнгэлгэнүүд бүхы орон дотор болоо.

ЛАОСОЙ ПАТРИОДУУДАЙ АМЖАЛТА

ХАНОЙ. (ТАСС). США-гай авиациин үргэн дэмжэлгэтэйгээр ороной сүлөөлэгдэһэн районуудта харата муухай добтолгонуудые һүүлэй үедэ хэһэн баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй сэрэгүүдтэ Лаосой патриодууд шанга сохилто үгэжэл байһаар. Каосан Патет-Лао гэжэ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Домбото нугада Сиенкуанг шадар июнь-июльдэ болоһон байлдаануудай үедэ Лаосой арадай сүлөөрэлгын армиин подразделенинүүд дайсанай 1600 гаран солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа.

Даб дээрэхи сэгнэлтын ёһоор, энэ үе соо бүхы орон дотор патриодууд дайсанай 3000 гаран солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа, 37 самолёт буудажа унагаагаа гү, али гэмтээгээ, ехэ хэмжээнэй буу зэбсэг буляажа абаа.

БАРИЛГАШАДАЙ ШЭН ЗОРИГТО АЖАЛ

ГАВАНА. ТАСС-ай корр. Е. Алексеев иигэжэ дамжуулна:

Промышленна барилга түргэнөөр бодхолго мүнөөнэй Кубын онсо шэнжэнүүдэй нэгэниинь болоно. Республика дотор жэл бүхэндэ хэдэн арбаад предприяти ашаглалгада үгтэдэг.

Сьенфуэгос городой—Лас-Вильяс провинциин промышленна шухала центрэй «коммунис бригада» орон дотороо барилгашадай эрхим отрядуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Энэ коллектив азотно үтэгжүүлгэ гаргаха Кубадахи тон томс заводые бодхолгодо һаяхан хабаадалсаа, мүнөө металлургическа комбинадые үргэдхэжэ, һэльбэн шэнэлжэ байнхай.

Бригадын гэшүүн бүхэн мэргэжэл шудаланхай. Нэгэ халаанай турша соо бригада хоёр-гурбан үйлэдбэриин даалгабари дүүргэдэг, барилгын материал, электрын элшэ хүсэ алмахын түлөө тэмсэдэг.

СИЛЕЗИИН ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ АЙЛШАЛАЛГА

ВАРШАВА. (ТАСС). ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Эдвард Герек августын 19-дэ Катовицка воеводстводо ошожо, Силезиин металлургнууд болон шахтёрнуудта айлшалаа. Энэ жэлэй 7 һарын турша соо хара металлургиин предприятинуудай коллективүүд ба нүүрһэнэй шахтануудай горнягууд түсэбһөө гадуур хэдэн мянган тонно металл ба нүүрһэ үгөө.

Воеводствын томо промышленна предприятинуудай ажахын политическэ эдэбхитэдтэй ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь уулзаа. Үргэн олон асуудалнууд, тэрэ тоодо предприятинуудай үйлэдбэриин-экономическа ажал ябуулгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. ПОРП-гэй VI съездын урда тээ хэгдэхэ ёһотой партийна хүдэлмэриин асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаһан байна.

Революционно заншалнуудаараа мэдээжэ болоһон «Вечорек» гэжэ шахтын горнягуудта Э. Герек хөөрөө. Ажалай зохёон байгуулхы эдэбхи хэшээл бүри үргэноор гаргахыень, арга боломжонуудаа улам хүсэдөөр хэрэглэхыень шахтын хүдэлмэришэдэй коллективые тэрэ уряалаа. Хүдэлмэридөө һайн үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь шахтёрнуудта үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөө.

ПРОФСОЮЗУУДАЙ БА ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХООРОНДОХИ АРСАЛДААН БҮРИ ШАНГАДАНА

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай ажалай министр Дж. Ходжсон ба Сагаан байшангай экономическа советнигүүдэй нэгэн Дж. Шульц американ ажалай федерациин гүйсэдкомой ба үйлэдбэриин профсоюзуудай конгрессэй (АФТ—КПП) гэшүүдтэй уулзаа. «США-гай экономикые һайжаруулха талаар» өөрынгөө абаһан хэмжээнүүдые профсоюзуудаар дэмжүүлхэ һэдэлгэ правительство хэһэн байна. Гэбэшье энэ уулзалга профсоюзуудай ба правительствын хоорондохи арсалдаае бүри шангадхаа.

Гүйсэдком хадаа правительствын шэнэ финансова хэмжээнүүдые өөрынгөө мэдүүлгэ соо буруушааһан байна. «Салин хүлһэ хинаха талаар правительственна хэмжээнүүдэй абтаһанһаа уламжалан, хүдэлмэришэдэй түлөөһэеэ алдаха байһан ушарта ээзэд баяшуултай урдань баталагдаһан хэлсээнүүдые болюулхые» ороной профсоюзуудые гүйсэдком уряалаа. Мүн правительствын дурадхаһан хэмжээнүүдые буруушаахыень уряалан, США-гай конгресстэ хандаха гэһэн шиидхэбэри мүн лэ баталагдан абтаа.

Правительство хадаа эдэ бүгэдэндэ заналтануудые хэжэ харюусаһан байха юм. Салин хүлһэ дээшэлүүлхэ эрилтэ хэһээр лэ байһан «забастовкошодые хүдэлмэридэнь. бусаан оруулха эрхэ түлөөлэлгэ правительствада хүсэд бии» гээд ажалай министр Ходжсон мэдүүлээ.

ПОЛЬШО. Зеленогурска ...воеводстводо баригдажа байһан ...зэд хайлуулдаг комбинадай тү...рүүшын ээлжээн болзорһоонь ...хахад жэл урид ашаглалгада ...оруулагдаба. Тус предприяти ...жэлдэ 40 мянган тонно зэд ...хайлуулан гаргаха юм. Энэ ...комбинат Европодохи тиимэ тү...хэлэй предприятинуудай тон ...томонуудай нэгэн болохо байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зэд хайлуулагдана.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

ШАЛГАЛТА БАРИГШЫН ХАРЮУ ЯМАР БАЙХА ЁҺОТОЙБ?

Багшын столой урдахана һууһан басаган нилээд бахардаһан янзатай. Һанаа үнөөндэ абтанхай, бүхы бэень заригад гэхэдэл болохо юм. Бүри тугаархана даа, хори минутын туршада бэлдэһэн харюунь аманһаань гараха хэбэргүй. Сэдьхэлээ зобожо һууһан басаган хирэ хирэ болоод лэ багшын урдаһаа шарайшалан харана...

Дээдэ һургуулида орохо гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ. Тэрэ басаган литератор болохо хүсэлэнтэй. Буряадай багшанарай институдай хэлэ бэшэгэй отделенидэ орохо дуратайшуул яһала олон ха юм. Тиимэһээ конкурсдо илажа гараха болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, эрхимүүдынь хододоо шалгардаг шуу.

Теэд тэрэ басаган орожо шадаха гү?

— Уншагты. Бэшэһэнээ, бэлдэһэнээ уншаад үгэгты,—гэжэ шалгалта абажа байһан багша дурадхана.

Басаган уншана... Тиигэжэ байтараа, гэнтэ «түл-мүл» гээд, абяагүй болоодхино. Бэшэһэнээ өөрөөшье ойлгоногүй янзатай. Теэд ондоо юумэн тухай хөөрэхөө һанана.

Хэлэ бэшэгэй багша, литератор болохо хүсэлэнтэй! Теэд хэр зэргэ зүб шиидхэбэри хээ гээшэб? Ухаан мэдэрэлынь, бэлиг шадабаринь ямар бэ? Тиихэдэ хэлэ бэшэг заадаг багша хурса үгэтэй, бэрхэ байха, хүн бүхэнэй атаархама гоёор хөөрэжэ шадаха ёһотой бшуу. Багша хүн ямаршье сагта бэеэ барижа шададаг ха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, шалгалта баригшадай харюунууд (аман харюу ба бэшэмэл хүдэлмэри) ехэнхидээ һанаһанда хүрэнэгүй. Үхибүүдэй оюун бэлигэй хүсэд хүгжөөгүй байһые энэнь эли бодо харуулна. Һанамжа, тобшолол гэхэ мэтэ бүришье хомор. Уншаһан, мэдэһэн тухайдаа хүсэд тайлбарилжа, тобшолол хэжэ байгаад хөөрэжэ шаданагүй, харин миин лэ удхыень дагажа, тулюурханаар хөөрэдэг.

Жэшээнь, сочинени бүхэнэйнь үнинэй дүршэһэн классическа заншалай ёһоор бэшэгдэнхэй. Үшөө һургуулида һурахадаа, иигэжэ бэшэжэ заншаһан үхибүүд өөрын һанамжа, тобшолол хэжэ биранагүй, үни хада мэдээжэ болоһон юумэ дабтана. Зүгөөр уран зохёол хүнэй сэдьхэлдэ һайн һайхан үрэ жэмэс тарижа, ургы сэсэг бадаруулжа байдаг шэдитэй бшуу. Энэ «шэдитэ жэмэсһээ» хүртэлсэһэн үхибүүд өөрын һанамжатай байха ёһотой ааб даа.

Элитэ совет уран зохёолшо А. М. Горькиин «На дне» гэжэ зүжэгөөр сочинени бэшэһэн хүнүүд тэрэнэй гол түлэб удхые мүнөө сагай байдалтай холбохые оролдоно. Эндэ буруу юумэн үгы. Гэхэтэй хамта олонхидынь дэн лэ сэхээр, үшөө дэгэд татажа байгаад,—ёһотоор бодожо үзөөгүй аад, холын байдалые мүнөө сагай байдалтай холбохые оролдоно. «Ажабайдалай оёорто» («На дне» гэжэ зүжэг) байдаг хүнүүд мүнөө зол жаргалтай ажаһууха һэн. Хэрбээ тэдэнэр мүнөө сагта ажаһуудаг байгаа һаа, бидэнтэй сугтаа шалгалта барижа, дээдэ һургуулида оролсохо байгаа» гэжэ зариманайнь бэшэхэдэ, сухалдахашье, хайрлахашье ушар гарана. Юундэ? Юундэб гэхэдэ, арбадахиие дүүргэһэн зарим хүбүүд, басагад юу хээ һайса мэдэнэгүй, «һүүе» гэһэн тээшэ «түүс» гэжэ ябаха ушартай болоно. Хэлэ бэшэг заадаг багшанар нэн түрүүн зэмэтэй.

Һургажа байһан шабинараа уран зохёолдо дурлуулжа шадаа хадань, уншаһан тухайдаа гүнзэгыгөөр бодохо бэлиг шадабаритай болгоо хадань, хэнэйшье мэдэхээр, иимэ ахир сочинени бэшэгдэхэгүй байгаа һааб даа.

Тэрэшэлэн шалгалта баригша бүхэнэй харюу бэе бэедээ тон адлирхуу, нэгэн адли хэбээр хэблэгдэжэ гараһан шэнги. Иимэ харюу баһал һонигүй. Жэшээнь, харюусахаа гараһан хүн бүхэн уран зохёолой бэшэгдэһэн үе саг тухай хөөрөөд, гол геройнууд тухайдань, тиигээд зохёолой хүмүүжүүлхы удха шанар тухайнь хэлээд лэ дүүрэшэхэ юм.

Иигэжэ хөөрэхэдэ дэншье һонигүй. Туужа, роман бүхэн уран зохёолшын оюун бэлигэй хүгжэлтые, хэр зэргэ бэлиг шадабаритай байһые харуулдаг шуу. Гэхэтэй хамта зохёолшо бүхэндэ һанамжа бодомжо, этигэл найдабари, зориг эрмэлзэл гэжэ байдаг ха юм. Ямар аргаар, хайшан гэжэ али нэгэн геройнгоо образ харуулжа шаданаб? Уран найруулгын ёһо гурим, маяг хэлбэри гэжэ зохёолшо бүхэндэ байдаг ааб даа. Муунь гэхэдэ, шалгалта баригша энээн тухай бодомжолхо шадалгүй тулгардана. Тиигээд ерэхэлээрээ зарим үхибүүднай уран зохёол миин лэ хооһоор, ёһын тэдысэ уншана гээшэ.

Багша бүхэн, гансашье багша бэшэ, мүн ямаршье мэргэжэлтэ бүхы юумые онсо өөрын нюдөөр адаглан хаража, онсо өөрын сэгнэлтэ, шүүмжэлэл хэжэ һурадаг шуу.

Тиихэдэ шалгалта баригша багша хоёрнай ямар илгаатайб?

Лиля Дударева гэжэ басаганай харюу зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн шагнааб. Энэ басаган Улаан-Үдын 25-хи һургуули дүүргэһэн байна. Тэрэнэй эгээ дуратай герой Наташа Ростова гээшэ. Лиля басаганай ошото гоё хөөрөөн соо бүхы юумэн мушхаран нэгэдэжэ, агуу зохёолшын философи, эхэнэр тухай онсо өөрынь һанамжа, зохёолшын болон Лиля басаганай хүсэл эрмэлзэл булгилан гарана. Минии һанахада, Лиля Дударева гэгшэ агуу зохёолшын гайхамшагта романай удхые тайлбарилан ойлгоxoһоо гадна, юундэ, юунэй түлөө герой бүхэнэйнь ажаһууһые, тэмсэһые зүрхэндөө дүтөөр хадуужа, өөртөө тон туһатай тобшолол хэжэ абаһан байна.

Хэһэгүүдые уянгалан уншаа. Уран хурсаар уншажа һургадаг тусхай һургуули дүүргээшьегүй һаа, зүрхэ сэдьхэл баясуулмаар уншана. Юундэ? Нэгэдэхеэр, тэрэ уран зохёолдо дуратай, хоёрдохёор, зохёол бүхэнэй нюусые тайлбарилжа шадана. Иимэ хүнүүд ёһотой литератор, бэлиг шадабаритай багша боложо шадаха бшуу. Иигээд ерэхэлээрээ шалгалта баригша (абитуриент) гээщэмнай багшын харгыда гаража захална.

Улаан-Үдын 42-дохи һургуули дүүргэһэн Таня Красноваагай харюу бидэниие мүн лэ баясуулаа. Тэрэ түүхын таһагта орохо хүсэлэнтэй. Билетдэ бэшэгдэнхэй асуудалшье одоо таарамаар. «А. М. Горький—публицист». Элитэ зохёолшын публицистическэ талые харуулһан харюу бэлдэхэдээ, «Итали тухай очеркнууд», «В. И. Ленин» гэжэ очерк, «Эхэ» гэжэ роман болон олон бусад зохёолнуудые хэрэглэһэн байха юм. Нилээд олон асуудалнуудые тон зүбөөр тайлбарилан харуулжа, онсо өөрын сэгнэлтэ үгэжэ, тобшолол хэжэ шадаа. Бүхы шалгалта баригшад иигэжэ харюусаа һаа, хэды һайн байха һэм. Зүгөөр литература заадаг һургуулиин багшаһаа ехэ юумэн дулдыдана ха юм.

Хэнэйшье мэдэһээр, уран зохёол тайлбарилхадаа, үе сагтайнь холбожо, тэрэ үеын байдалтай сасуулан байжа хөөрэхэ хэрэгтэй ааб даа. Зүгөөр уран зохёол заалгые бусад предмедүүдһээ таһалжа болохогүй. Жэшээнь, литература хадаа нэн түрүүн түүхэтэй холбоотой ха юм. Революционер-демократууд Н. Г. Чернышевский, В. Г. Белинский, Н. Добролюбов гэгшэдэй революционно ажал ябуулгатай үхибүүд түүхын урогто танилсадаг гээшэ. Тэрэшэлэн литературын урагто тэдэнэй зохёолнуудые шудалжа, зохёон байгуулхы ажалтайнь танилсадаг. Ниитэлэн хэлэхэдэ, түүхыншье, литературыншье урогто үхибүүд тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые һайса мэдэхэ аргагүй тулгардана. Зүгөөр революционер-демократуудай бүхы һанал бодол зохёолнууд соонь тобойн харуулагданхай.

РСФСР-эй гэгээрэлэй министерствэдэ энэ асуудал тусгаар зүбшэгдэһэн, саашадаа амяарлангүй, бүри гүнзэгыгөөр тайлбарилан үзэхые дурадхагдаһан байха.

Ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, «Революционер-демократууд» гэжэ шухала темые хамтадхажа гэхэ гү даа, али комплексно шэнжэтэйгээр шудалха хэрэгтэй. Энэ темые шудалха хэрэгтэ литературын, түүхын болон ниитын эрдэмэй багшанар хабаадалсаха ёһотой. Тиигээ болбол үхибүүд шалгалта дээрэ «тамархагүй» харин ёһотой литератор гү, али түүхэшэ шэнги хөөрэхэ шадалтай байха бшуу.

В. КОПЫЛОВА,
Буряадай ниитын эрдэмэй институдай хүдэлмэрилэгшэ.

СЭСЭГҮҮД СЭСЭГҮҮД...

Репортаж

Гоё һайхан сэсэгүүдые харахада, хүнэй сэдьхэл зүрхэн хэзээдэшье баясадаг. Алтан дэлхэй дээрэ сэсэг намаада, алим жэмэстэ дурагүй хүн үгы ёһотой.

Хэрбээ хүрьһэтэ дэлхэй дээрэ ургадаг бүхы сэсэгүүдые суглуулаад хаража һуугаа һаа, ямар ехэ баяр, зол жаргал һааб. Харин иимэ аргын үгыдэ халагламаар лэ байдаг. Тиибэшье ехэнхи гоё гоё сэсэгүүдые хаража, баясан хужарлаха арга бии. Жэшээлхэдэ, городой бүхы һургуулинуудай туршалгын участогуудта һурагшадай хүсоор таригдаһан сэсэгүүд Улаан-Үдын парк соо харуулагдаба. Эндэ эмхидхэгдэһэн сэсэгэй выставкые харагшад нюдөө баясуулан, сэдьхэлээ хүдэлгэн тэндэһээ гаража ошонод. Тиихэ зуураа, һанамжа, дурадхалнуудайнь дэбтэртэ сэдьхэлһээ түрэһэн үгэнүүдые олоор бэшэһэн байна.

Выставкын зал. Юрэдөө ямар үнгын, ямар янзын сэсэг үгыб даа! Гоёхон горшоог, ваза соогуур һуулгагдаһан баглаа сэсэгүүд бултадаа өөрын онсо шэнжэтэй.

Эгээл түрүүлэн 39-дэхи һургуулиин эдир һурагшадай экспонадуудтай танилсабабди. «Саһан дээрэхи түүдэг», «Басагадай хатар», «Ородой аялга», «Хэншье, юуншье мартагдаагүй» гэһэн нэрэтэй баглаанууд һонирхолтой байба. Саашаа даб гэхэдэ, городой пионернүүдэй байшангай сэсэгтэ дуратайшуулай хүдэлмэритэй ушарагдаа. Выставкэдэ табигдаһан зүйлнүүд тон олон. Янза бүриин найруулгашье элбэг байба. Бишыхан ваза соо һуулгагдаһан хоёр улаан сэсэг «Бидэ октябрятануудбди» гэжэ «миһэрэлдэн» байба. Хажуудань «Улаахан малгай» «Монсуудай» хоёр энеэбхилһэндэл үзэгдэнэ. Улаан гладиолус, каколия, сальвия, флокс гэхэ мэтэ сэсэгүүд хамтадхагдажа, «Пионеридэ—50 жэл» гэһэн баглаа болгогдонхой байна. Бүхы сэсэгүүдэйнь дунда «Замбуулинай баатарнуудта» гэһэн баглаа эгээл һүрөөтэй, дорюунаар харагдана, «Хүн шубуун», «Анджела Дэвистэ», «Вьетнамай хүүгэдтэ» гэһэн баглаа сэсэгүүд уянгатай һайнаар суглуулагдажа табигдаһан дээрэһээ хүнэй анхарал абаһаар татаха юм. Макарёва Надиин зохёоһон «Дуратай багшадаа» гэһэн баглаа мүн лэ зохид уранаар бүтээгдэһэн байба.

Эдир натуралистнуудай республиканска станци мүн лэ гоё сэсэгүүдээр баян байһанаа эндэ дахин харуулаа. 10-дахи һургуулиин сэсэгтэ дуратай 15 басагад тэндэ саг үргэлжэ хүдэлмэрилнэ. Биолог Л. А. Кустова шадабаритайгаар тэдэниие хүтэлбэрилнэ. Хэмжээнэйнгээ талаар эдэнэрэй выставкэ эндэ эгээл ехэнь болоно. Ганса астра сэсэгэй гушаад янза ямар гоё үнгэ шарай оруулна гээшэб! Баһал элдэб һонин найруулгатай, бахархама гоё астрын баглаа сэсэгүүд уринаар нюдэндэ харагдаха юм. «Түрүүшын вальс», «Юннатка», «Эбтэй бүлэ», дура буляана. «Хотонууд бү шатаг, талха тарялан бү дүрэг, эхэнүүд бү гажараг» гэжэ найруулгатай баглаа сэсэг харагшадай сэдьхэл доһолгоно.

Саанань олон һургуулинуудай табиһан экспонадууд һубарилдана. Үнгэ бүриин сэсэгүүд, янза бүриин найруулганууд үргэлжэлнэ. Зам захагүй олон, гоё һайхан сэсэгүүд даллана, тиихэдэнь дабшанабди урагшаа!

В. ТОКТОХОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: городой 39 дэхи һургуулиин экспонадууд.
Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ХҮНДЭТЭ АЙЛШАД—МАНАЙДА

Үргэн Буряад оронойманай ниислэл—Улаан-Үдэ хотын ажалшадта зүжэг наада харуулха зорилготойгоор айлшаар ерэһэн Украинын ССР-эй Ворошиловградай хүгжэмтэ драмын театрай коллектив һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн зүжэгөө харуулһан, республикын аймагуудай, предприятинуудай хүдэлмэришэдтэй уулзалга, хөөрэлдөө үнгэргэһэн байха юм. Тэрэшэлэн аяар Украина нютагһаа ерэһэн холын айлшад «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакциин хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга үнгэргэжэ, театрайнгаа творческо зам тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэһэн байна.

— Танай городые артистнууднай аргагүй зохидшоогоо, шэнэ барилгануудаарнь баясан омогорхоо. Илангаяа маанадые халуун анхаралтайгаар угтажа абаһандань баясанабди, — гэжэ тус театрай директор М. А. Васильев хэлэбэ.

Ворошиловградай артистнууд манай хотын ажалшадта һайн һайн зүжэгүүдээ харуулжа баясуулхаһаа гадна, Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэдтэ хэды дахин ошожо, тэдэнэртэй хөөрэлдэһэн, концерт-наада харуулһан байна. Мүн эдэнэр Загарайн, Сэлэнгын аймагуудай ажалшадта концерттэйгээр ошоһон, мүн тэдэнэй ажабайдал, ажаһуудалаар һонирхожо ерээ. Һарын туршада манай Улаан-Үдэ хотодо айлшалһан тус театрай коллектив һаяар Эрхүү хото гарахань. Тэндэ мүн лэ һара шахуу саг соо байжа, Эрхүүгэй ажалшадтай танилсаха, концерт зүжэгөө харуулха зорилготой.

Редакциин хүдэлмэришэдтэ айлшалһан артистнууд Ворошиловград хотынгоо 175 жэлэй, Донбассай 250 жэлэй ойн һаядаа тэмдэглэгдэхэ тухай, суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө ажабайдалай намтар тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэһэн байна.

Уулзалгын түгэсхэлдэ тус театрай залуу артист Владимир Ильченко «Черамшина» гэһэн украин арадай дууе ирагуу гоёор дуулажа үгэбэ. Мүн театрай үнинэй артистка Галина Ивановна Негрич «Дунька Свинопаска» гэһэн шог үгүүлэл уянгатай бэрхээр уншажа, суглараагшадые баясуулба. Театрай гол рольнууд нэгэндэ наададаг артист Михаил Васильевич Голубович ажалайнгаа намтар тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Һүүлэй үедэ кино буулгагдадаг болоһон Михаил Васильевич кинодо яажа наадаһанаа хөөрэжэ үгөө. Саашадаа ямар фильмүүдтэ наадаха тухайгаа һон түсэбтэйгөө редакциин хүдэлмэрилэгшэдые танилсуулба байна.

Эдэ бүгэдэдэнь редакциин хүдэлмэрилэгшэд халуун зүрхэнэй баярые хүргэжэ, хододоо манай республика айлшалан ерэжэ, һайн зүжэг, концертнүүдээр республикымнай ажалшадые баясуулжа байхыень хүсэһэн байна юм.

Манай корр.

ЗОЛТО БИЛЕДҮҮДЭЙ ШҮҮБЭРИ

Лотерейн биледүүдые худалдажа абаһан хүн бүхэн ээлжээтэ тиражай тунхаглагдахые тэсэядан хүлеэжэ байдаг гээшэ ааб даа. Энэ жэлдэ Улаан-Үдын олохон ажалшад золто биледүүдэй эзэд боложо, гэнтын баярта хүртэһэн байха юм. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һурагшад, пенсионернүүд гэхэ мэтэ элдэб наһанай, янза бүриин мэргэжэлтэй хүнүүд тэдэнэй дунда олон.

«Москвич-412», «Запорожец-ЗАЗ-966» түхэлэй автомобильнууд, «М-63», «Урал-2», «Иж-Юпитер-2» түхэлэй мотоциклнууд, хубсаһа угаадаг машина, холодильник, магнитофон, телевизор, пылесос, фотоаппарат болон бусадшье шүүбэринүүд тудалдажа, айл бүлэнүүдые баясуулаа. Жэшээлхэдэ, нооһо угаалгын фабрикын хүдэлмэришэн Илья Васильевич Игнатьев 4936 түхэригэй «Москвич-412», Э. Х. Зубов, И. Т. Корнев гэгшэд 3500 түхэригэй «Запорожец-966» түхэлэй автомобильнуудые, Г. Ф. Иваненко, А. И. Панченко, С. П. Полонов, Е. П. Романова, П. И. Муравьев, Г. М. Мукуха гэгшэд 250 түхэригэй холодильнигуудые шүүжэ, ехэ баярта хүртөө.

1971 оной августын 27-до Курск хотодо шүүбэриин болохо табадахи лотерейн билет хүн зон мүнөө үедэ олоор худалдан абажа байна. Лотерейн билет худалдажа абахаяа яарагты! Ямаршье хүн золто биледэй эзэн боложо шадахал.

Д. МАКАРОВА,
Улаан-Үдэ хотын түбэй 301-дэхи нөөсэлгын кассые даагша.

Түнхэнэй аймагай Аршаан тосхоной хүүгэдэй саадта тэн...дэхи ажалшадай олон үхибүүд ябадаг юм. Саадые даагша... Александра Ивановна Булакова, хүмүүжүүлэгшэ Галина Дар... маева болон бусад үхибүүдые һайнаар хүмүүжүүлхын түлөө... ехэ оролдолго гаргана. Тиихэдэ тогоошон Анна Михайловна Кочергина амтатай хоол бэлдэд эг юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: саадай үхибүүд үдэрэй хоол бари... Тогоошон А. М. Кочергина. Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

«КЕДР» НААДАН ҺАЙШААГДАБА

Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй залуушуул сүлөө сагаа һонирхолтойгоор үнгэргэдэг. Зарим нэгэниинь уран һайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа, дуу хатар гүйсэдхэхэ мүртөө хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ наададаг. Нүгөө зариманиинь үдэшэндөө һуралсажа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлдэг. Гэбэшье ехэнхи залуушуул спортоор һонирходог юм. Залуу наһанай зали бадаруулха гэжэ эрмэлзэдэг. Һүүлэй үедэ эндэхи залуушуулай дундаһаа СССР-эй спортын арбан хоёр мастер ургажа гараһан байна. Заводой үнинэй слесарь, боксоор СССР-эй спортын мастер Бато Нимаевые танихагүй хүн республика доторнай үсөөн лэ байха. Һүүлэй үедэ бэрхэ спортсменүүдэй тоо улам олошорно. Энэнь тон һайшаалтай юм бээз.

Һаяшаг манай заводой залуушуул амаралтынгаа хоёр үдэрэй туршада «дай хэжэ» наадаба. «Кедр» гэһэн нэрэтэй энэ наадан­да 200 залуушуул хабаадаһан байна. Нааданда хабаадаһан залуушуулые амаршалхаяа заводой суута хүдэлмэришэд, Ленинэй орденой кавалернүүд Марк Антонович Чернышев, Роман Касанович Торонов, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Борис Захарович Позднеев, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаһан, «Алдар солын» хоёрдохи, гурбадахи шатын орденто, эрэлхэг зоримгой сэрэгшэ Семён Григорьевич Попов гэгшэд ерэбэ.

...Һүр жабхаланта маршын аялга ханхинана. Нааданда хабаадагшад, нэгэ хүн шэнги, жэгдээр зогсонод. Ажабайдалай үргэн зам зоримгойгоор гаталһан, буурал сагаан толгойтой аха заха нүхэдэйнгөө сэдьхэлэй халуун үгэ хэлэхыень комсомол-залуушуул анхаралтайгаар шагнана.

— Хархис дайсанай халдаад ерээ һаань, хатуу сохилто үгэхөөр хододоо бэлэн байха ёһотойт, — гээд тэдэнэй хэлэхэдэнь альга ташалга болошобо.

Уданшьегүй горнын аялга зэдэлжэ, отряд бүхэн майхан татажа эхилбэд. Хэдэхэн сагай үнгэрхэдэ, талын дунда ногоон городок бии болошобо. Удаань винтовко, автомадууд хүн бүхэндэ үгтэбэ. Тэрэниие шорой тооһонһоо сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Тусгаар инструкторнууд хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, тэдэнэртэ хамаг юумэ ойлгуулжа, заажа үгэхэ юм. Түрүүшын үдэр һонирхолтойгоор үнгэрөө.

Хоёрдохи үдэрэй түсэб бүришье орёо байба. Гурбан батальон «Безымянная» үндэрые абаха ёһотой. Энэ үндэртэ хороһон «дайсаниие» һүнөөхэ гээшэнь тиимэшье бэлэн бэшэ һэн. Һөөг модон, уһан соогуур гаража, энэ үндэрые дайлан эзэлхэ хэрэгтэй. Угайдхадаа энэ үдэр дулаан болоожо, 50 килограмм үргэбшэтэйгөөр хада өөдэ гүйхэнь тиимэшье бэлэн бэшэ һэн. «Дайсан» һайн бэлэдхэлтэй байжа, шанга тулалдаан үдэрэй тэн болотор үргэлжэлөө. Наранай баруун-хойшоо тонгойжо байхада, гурбадахи батальоной «сэрэгшэд» үндэрэй оройдо гаража, «дайсанай» туг гартаа оруулан, илалта туйлаба.

Энээнэй удаа баскетбол, волейболоор наадануд үнгэргэгдөө. Локомотив-хабсаралгын цехэй комсомол-залуушуул һайн бэлэдхэлтэй байжа, нэгэдэхи һуури эзэлээ. Эдэнэртэ Хүндэлэлэй грамота барюулагдаба. Наада харахаяа ерэһэн сэрэгэй запасай полковник, ЛВРЗ-гэй начальнигай орлогшо Ф. И. Абагаев «Кедр» наадые ехэ һайшаажа, саашадаа залуушуул энэ нааданда бүри олоороо хабаадалсаг лэ гээд юрөөбэ.

В. ИВАНОВ.

ҮСӨӨНШЬЕ ҺАА, ГОЁ ҺАЙХАНААР...

СССР-эй футболистнуудай «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг командануудай дунда ээлжээтэ — хорин табадахи уулзалгань урьха үдэшэлэн үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр манай «Сэлэнгэ» команда өөрынгөө стадион дээрэ Благовещенскын «Амур» командын футболистнуудтай наадаһан байна. Айлшаар манайда ерэһэн футболистнууд энэ жэлдэ яһала һайнаар наадажа, мүрысөөнэй таблицада түрүү һууринуудай нэгые буляалдажа ябаһан команда. Мүнөө эдэнэр үнгэргэгдөөд ябаһан 24 нааданайнгаа арбыень шүүһэн, арбантайнь тэнсэһэн, дүрбэндэнь шүүгдэһэн. Өөрынгөө стадион дээрэ наадахадаа, манай футболистнуудые 1:0 тоотойгоор шүүгээд табяа һэн. Харин мүнөө өөрынгөө стадион дээрэ наа даһан «Сэлэнгын» футболистнууд нэр гэлдэхэб, тэрэ шүүгдэһэн харюугаа абажа шадаха ха гү гэһэн асуудал стадиондо сугларагшадай һанаа зэзлүүдгүй зобоогоо бшуу. Тиихэшье ёһотойнь мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, «Сэлэнгэ» хүршэнэрһөө, сугтаа наадажа эхилһэн зонынгоо футболистнуудай дунда баһал һайнаар наададагаараа мэдээжэ боложо ябана ха юм.

Наада үнгэргэхөөр ерэһэн мүрысөөнэй судья Владимир Вышинский жэмбүүрээ эшхэрүүлжэ, нааданай эхилһэн дохёо үгэбэ. Эндэ манай футболистнууд бүмбэгэ абамсаараа, урагшаа, айлшадайнгаа тала руу добтолжо орсбо даа. Бүмбэгэ абаһан Николай Дорофеев шадамар бэрхээр, айлшадай хамгаалагшадые мэхэлжэ байгаад, сэхэ тэдэнэйнгээ воротада хүрэжэ ерэбэ. Гэнтэ нигэжэ, һайн добтолго хүлеэгээгүй байһан айлшадай футболистнууд булта воротагаа хамгаалжа орохо юм. Гансаараа шахуу добтолгодо ороһон Дорофеев бүмбэгээ сохиходоо, воротагай тээ дээхэнүүр ябуулжа, миин һалашаба. «Сэлэнгын» футболистнууд заатагүй шүүхэ гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр хэдэн удаа һайн добтолго, хамгаалга эмхидхэжэ мэдэнэ. Зүгөөр бүмбэгэ бэлэхэнээр, ворота руу ороод үгэхэ юм бэшэ даа. Айлшадайшье футболистнууд миин һуужа үгэхөөр бэшэ, баһал һайн добтолгонуудые эмхидхэһээр талмайн хоёр захаар сүмэрэн орожо ерэнэ. Хамгаалгаяа һайнаар эмхидхэһэн манай футболистнууд Чикачев, Высоцкий, Аккуратов гэгшэд тэдэнээ дүтэ наашашье хүргэнгүй, бүмбэгыень абаад лэ, өөһэдынгөө добтологшодто дамжуулжа мэдэнэ.

Айлшадай футболистнууд ээлжээтэ нэгэ добтолгодо оробо. Энэ үедэ манай хамгаалагша Николай Высоцкий спортсменүүдтэ огто таарахагүй ааша талмай дээрэ гаргаба. Судья улаан саарһа харуулан, Высоцкиие нааданһаа гаргаһан байна. Тиигэжэ «Сэлэнгын» арбан футболистнууд хамгаалга, добтолгоёо эмхидхэхэ, баһа нэгэ хүшэр байдалда ороо бшуу. Зүгөөр манай футболистнууд үсөөрөөбди гэжэ тунхаряагүй, харин добтолгоёо улам эршэтэй, шанга болгожо, айлшадаа яһала мэгдэхээгээ, тухашаруулаашье. Тиимэ нэгэ һайн добтолго эмхидхэһэн «Сэлэнгын» футболистнууд одоошье тоо нээжэ, энээниие хүлеэһэн стадионшье миин дүүешоо. Энэ бүмбэгэ манай добтологшодой нэгэн Юрий Калашниковай эршэтэй, шангаар сохиходонь, айлшадай вратарь Василий Севастьянов бүмбэгэ халта шүүрээд лэ алдажархёо. Нааданай хоёрдохишье хахадта манай футболистнууд үсөөншье һаа, эбтэйгээр, булюу хүсэтэйгөөр, техникэ һайнтайгааршье наадажа, айлшадтаа тоо нээлгээгүй.

Иигэжэ «Сэлэнгэ» команда айлшадтаа шүүгдэһэн харюугаа абажа, хогойнгоошье, сохижо оруулһан бүмбэгынгөөшье тоогоор аб адли лобо.

Удаадахи наадан августын 24-дэ үнгэргэгдэхэнь. Айлшаар манай Шэтын футболистнууд ерэхэ болонхой.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ШАТАР

ХАНИ БАРИСААНАЙ НААДАН

Манай республикын суглуулагдамал команда аха дүү Монголой Арадай Республикын шатаршадтай уласхоорондын заншалта табадахи уулзалга августын 4-һөө 10 болотор үнгэргэһэн байна. Нааданда хабаадагшад зургаан хюлгэ дээрэ туларлдажа гараа.

Монголой Арадай Республикын шатаршадай дунда уласхоорондын мастернууд Мягмарсүрэн, Үйтүмэн, нүгөөдүүлынь оронойнгоо спортын мастер гэһэн нэрэ зэргэтэй шатаршад байгаа. Манай Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командада спортын мастерта кандидадууд Власов, Самарин, Сампилов, Мункоев, нэгэдэхи разрядтай шатаршад Иванов, Игумнова гэгшэд оруулагдажа, хани барисаанай заншалта уулзалга үнгэргэхөөр Улаан-Баатар хото ошоһон юм.

Нааданай түрүүшын үдэр Үйтүмэнтэй наадаһан Иванов абаһаар һайн байдалтай болоод ябатараа, буруу ябадал хэжэ, ноёнойгоо талые муу болгожорхёо. Зүгөөр Үйтүмэнэй саашадаа алдуутай ябадал хэхэдэнь, Иванов ноёндонь хэдэн удаа яаха аргагүйгөөр шаа соносхожо, тэнсэшэһэн байгаа. Нүгөөдэ—табадахи хюлгэ дээрэ наадаһан Власов гоё гэгшээр наадажа байгаад, Цааганиие шүүһэн байна. Мүн Игумнова Хандасүрэнтэй хэдэн часай туршада тулалдаһанай удаа тэнсэжэ гараа. Тиихэдэ манай шатаршад Сампилов, Самарин, Мункоев гэгшэд нааданай түрүүшын үдэр бираагүй. Эдэнэр Лхагва, Мягмарсүрэн, Түмэрбаатар гэгшэдтэ шүүгдэшоо һэн. Тиигэжэ нааданай дүн 2:4 тоотой боложо, МНР-эй шатаршад түрүүшын үдэр шүүһэн байгаа.

Нааданай хоёрдохи үдэр Власов Монголой Арадай Республикын залуу шатаршан Жигмитсүрэниие шүүжэ, командадаа шухала очко асарба. Манай шатаршан Игумнова МНР-эй шатаршад Хандасүрэн, Хулгана гэгшэдтэй хоёр хоёр уулзалга үнгэргэһэн байна. Хоёрдохи уулзалгадаа Игумнова Хандасүрэниие шүүжэ шадаа. Шатаршад Иванов, Сампилов гэгшэд Лхагва Үйтүмэн хоёртой наадахадаа, тэнсэһэн байха юм. Уласхоорондын мастер Мягмарсүрэнтэй наадаһан Мункоев энэ үдэр баһал бираагүй, шүүгдэһэниинь халагламаар байба. Мүн Самарин Түмэрбаатарта шүүгдэшэһэн байна. Тиигэжэ нааданай тоо 3:3 болобо.

Мүрысөөнэй гурбадахи үдэр. Энэ үдэр манай шатаршад хараар наадаһан байгаа. Командадаа түрүүшын очко асарһан Игумнова Хулганые шүүһэн байна. Үйтүмэн Самаринда, Цааган Власовта шүүгдэһэн юм. Иванов Мункоев хоёр Мягмарсүрэн Лхагва гэгшэдтэ шүүгдэжэ, нааданайнгаа тоо 3,5:2,5 болгобо. Энэ үдэр манай команда эдэнэрээ шүүһэн байгаа. Нааданай һүүлшын уулзалгын дүн 3:3 тоотойгоор дүүрэжэ, Монголой Арадай Республикын шатаршад дүн хамтадаа 12,5 очкотой болоожо, манай командые нэгэ очко үлүүтэйгээр шүүһэн байха юм.

Манай шатаршад Сампилов Мункоев хоёр һанаһанда хүрэжэ наадаагүй. Аха дүү ороной түлөөлэгшэд Мягмарсүрэн бүхы наадануудта шүүжэ, гараһан байгаа.

Урдахи дүрбэн уулзалгадаа шүүжэ гараһан манай команда мүнөө яахадаа шүүгдээб гэһэн асуудал шатарта дуратайшуул зүб лэ табина.

Сэхыень хэлэхэдэ, Монголой Арадай Республикын шатаршад өөһэдынгөө мэргэжэлые жэл бүри дээшэлүүлжэ шадаа. Эдэнэр һүүлэй үедэ уласхоорондын хэдэ хэдэн уулзалгануудые үнгэргэжэ, баян дүршэлтэй болоһон байна. Хоёрдохёор, манай шатаршадтай олимпиин наадаанда хабаадалсаһан командань мүрысэһэн байха юм. Эдэнэр 1970 ондо үнгэргэгдэһэн наадаанда 90 команда сооһоо 16-дахи һуури эзэлһэн байгаа.

Шатаршад Мягмарсүрэн Үйтүмэн хоёр 1967, 1970 онуудта зоно хоорондын нааданда хабаадалсаһан. Үйтүмэн уласхоорондын гроссмейстернүүд Решевский (США), Матулович (Югослави) гэгшэдые шүүһэн, гроссмейстернүүд Ларсен, Фишер, Геллер, Глигорич гэгшэдтэй тэнсэһэн байгаа.

Үйтүмэн 1970 ондо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн олимпиин нааданда хоёрдохи хюлгэ дээрэ наадахадаа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Иигээд ерэхэдээ манай шатаршад һүүлэй үедэ холын область, хизаарнуудай спортсменүүдтэй үсөөн уулзалга үнгэргэһэн, дүй дүршэлөөршье бага байгаа ха юм.

В. МАМИЛОВ.

Сүүд дээрэһээ

НЭГЭНДЭЭ НЭТЭРҺЭН ХУЛГАЙШАД

Яруунын совхозой электрик Кибирев И. Н. хорюултай сагта ой тайгаар зайжа, туруута ангуудые, зунай үедэ нуур сөөрэмэй эрьеэр хоргодожо ябаад, дальбараата шубуудые буудажа олзо хэдэг «мэргэжэлтэй» болоһон хүн. Нэгэндээ нэтэрһэн энэ хулгайшан 1971 оной февраль һарада Шэтын областиин хэдэн тиимэ хүдхэшүүлтэй отогоо нэгэдэжэ, һүниндөө зэрлиг амитадые гэрдэжэ аладаг болоо ха.

Нэгэтэ эдэнэр олзоёо хубаажа байтараа, Яруунын аймагай штатнабэшэ инспектор Г. М. Дондоковтой ушархадаа, Кибиревэй уршагта ябадалай нюуса таагдаһан, элирүүлэгдэһэн байгаа.

Яруунын аймагай арадай сүүд Кибиревэй хэрэг хаража үзөөд, тэрэнэй нэгэ буга, гурбан гүрөөһэ хорюултай сагта алаһан тухайнь элирүүлбэ. Сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор, Кибирев жэлэй туршада заһан заларуулгын хүдэлмэридэ ябаха болонхой. Тиихэдэ хорюултай сагта агнуури хэжэ, хюдаһан ангуудайнгаа түлөө 950 түхэриг республикын агнууриин управленидэ түлэһэн байна.

Тэрэшэлэн Захааминай аймагай Бугай А. Н. гэгшэ май һарын эхеэр хурын наадаха үедэ һамбаашалаад абаа ха. Захааминай аймагай милициин хүдэлмэрилэгшэ Н. Ф. Сазонов тэрэниие олзо дээрэнь барижа, агнууриин болзор хазагайруулаа гэһэн акт табиһан байгаа. Хурануудай нааданда һамбаашалаад абаһан Бугай алаһан табан хурынгаа түлөө 75 түхэригэй ялада унаһан байгаа.

Мүн Улаан-Үдын аймагай Иванов Г. П. гэдэг. Оронгын татуур сооһоо буудаһан нугаһаяа абажа байтараа баригдажа, 10 түхэригэй яла түлэһэн байна.

Хорюултай үедэ ой тайгаар, нуур сөөрэмүүдэй эрьеэр ябажа, агнуури хэгшэд зүб лэ хэһээгдэжэ, хуулиин зэмэдэ оруулагдана ха юм.

М. ГЫЛЫКОВ,
агнууриин ажахын хүдэлмэрилэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: КПСС обкомой пленум дээрэ нүхэр А. У. Модогоевой хэһэн элидхэл. «Республикын ажалай алхам» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: КПСС-эй обкомой пленум дээрэ нүхэр А. У. Модогоевой хэһэн элидхэлэй түгэсхэл.

Гурбадахи хуудаһанда: ...саанаһаа абтаһан ТАСС-ай ...сэлнүүд. В. Митыповэй корреспонденци.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ...бүүнэй зүрхэ гамнагты» АПН-эй материал. Нютаг...гай һонин.

ЭНХИР ЭКРАН

МОСКВА ХАРУУЛНА: ... — «Вешние воды» гэһэн һайханай фильм. 18.00 — футболистнуудай түгэсхэлэй ...дан дамжуулагдаха.

УЛААН-УДЭ ХАРУУЛНА: 19.00 — «Костер» гэһэн телевизионно журнал. 19.25 — «...һайханай бүлгэм» гэһэн телевизионно журнал.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 20... — орон доторхи һонин. 20.40 «Минии ород арадай дуун» гэһэн концерт. 21.00 — киногой ...шалгада дуратайшуулай ... 21.50 — телевизионно зүжэг.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-03602. Заказ № 10